

Elina Pulkkinen & Taru Raitanen

**LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA PÄIVÄKODIN
ARJESSA**

Varhaiskasvattajien kokemuksia

Elina Pulkkinen & Taru Raitanen

**LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA PÄIVÄKODIN
ARJESSA**

Varhaiskasvattajien kokemuksia

Elina Pulkkinen &
Taru Raitanen
Opinnäytetyö
Kevät 2016
Sosiaalialan koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu Oy

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Tekijät: Elina Pulkkinen & Taru Raitanen

Opinnäytetyön nimi: Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päiväkodin arjessa – Varhaiskasvattajien kokemuksia

Työn ohjaajat: Päivi Tervasoff & Aira Vähärautio

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2016

Sivumäärä: 50 + 6 liitesivua

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvailla Kempeleen kunnan erään päiväkodin varhaiskasvattajien kokemuksia lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessista ja sen ilmenemisestä pedagogiikan arjessa. Tavoitteena opinnäytetyössämme on selvittää, millaisia kokemuksia varhaiskasvattajilla on lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessista, kuinka lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ilmenee pedagogisessa arjessa sekä miten lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessia tulisi kehittää.

Tietoperusta muodostuu varhaiskasvatuksen keskeisistä käsitteistä, joita ovat varhaiskasvatuksen määritelmä ja sitä ohjaavat asiakirjat, varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi, lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja kasvatuskumppanuus. Lisäksi opinnäytetyömme tietoperustassa kuvaamme varhaiskasvatuksen pedagogista arkea, johon sisältyy lapsilähtöinen pedagogiikka ja pienryhmäpedagogiikka.

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen työ, jossa aineisto kerättiin teema-haastattelulla. Teema-haastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna ja siihen osallistui viisi varhaiskasvattajaa. Haastattelu litteroitiin ja aineiston analyysimenetelmänä oli teemoittelu. Aineisto teemoiteltiin tutkimuskysymysten mukaan.

Tulosten perusteella lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi koetaan vaativaksi ja antoisaksi prosessiksi, jossa korostuu lasten yksilöllinen huomiointi. Tärkeänä prosessissa pidetään tiimityöskentelyä ja kasvatuskumppanuuden toteutumista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmat ohjaavat pedagogista suunnittelua ja toteutusta. Tulosten mukaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointia sekä käytännön järjestelyitä tulisi kehittää.

Opinnäytetyömme mukaan lasten varhaiskasvatussuunnitelmien pohjalta muodostetaan ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma, joka ohjaa pedagogista suunnittelua ja toteutusta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa tärkeäksi koetaan esimiestason tuki ja arvostus tiimityöskentelyä kohtaan. Opinnäytetyömme tuloksia voidaan hyödyntää lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessin kehittämiseen.

Asiasanat: varhaiskasvatus, varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi, lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, kasvatuskumppanuus, lapsilähtöinen pedagogiikka ja pienryhmäpedagogiikka

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Sciences

Authors: Elina Pulkkinen & Taru Raitanen
Title of thesis: Early childhood education plan – Experiences of early educators
Supervisors: Päivi Tervasoff & Aira Vähärautio
Term and year of the thesis: Spring 2016
Number of pages: 50, 6 appendices

The aim of the study was to describe how the early educators in a day care centre in Kempele experienced the planning process and implementation of early childhood education plan. The purpose was to find out what kind of experiences early educators have about the education plan, how the education plan is implemented in practice and how it could be developed.

The knowledge base of the study consists of defining the main concepts of the study that is early childhood education, education plan and educational partnership. In addition, pedagogical approaches in day care centres, including child-centred and small-group pedagogy, are described.

The study is qualitative and the data were collected using theme-based group interviews with five interviewees. The interviews were transcribed and the data were categorized according to the themes.

The results indicate that the process of the early childhood education plan is considered to be challenging but rewarding as it takes individuals into consideration. Team work and parenting partnership are emphasized in the education plan process since the plan is seen to guide pedagogical planning and its implementation. However, according to the results, the evaluation and implementation of the early childhood education plan require improvement.

The results of the study suggest that the devising an education plan for a day care group should be based on the individual education plans of the children in the group. The plan should give the guidelines for pedagogical planning and implementation. The results also show that management support of teamwork is appreciated in the early childhood education planning process. The results of this study will prove useful when developing the process of the early childhood education plan.

Keywords: early childhood education, early childhood education plan process, early childhood education plan, parenting partnership, child-centred pedagogy, small-group pedagogy

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGIIKKA.....	8
2.1 Varhaiskasvatus.....	8
2.2 Varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi	10
2.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	13
2.4 Kasvatuskumppanuus.....	14
2.5 Pedagoginen arki varhaiskasvatuksessa	16
3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	20
3.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset	20
3.2 Metodologiset lähtökohdat.....	20
3.3 Aineistonkeruu ja kohderyhmä	21
3.4 Aineiston analyysi	25
3.5 Luotettavuus ja eettisyys	26
4 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	30
4.1 Lapsen vasu-prosessin moninaisuus	30
4.2 Lapsen vasu mukana päiväkodin arjessa.....	33
4.3 Lapsen vasun kehittämishaasteet	35
5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	38
6 POHDINTA	42
LÄHTEET	47
LIITTEET	51

1 JOHDANTO

Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa tapahtuu muutoksia. Uudistuneen varhaiskasvatuslain myötä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta tulee pysyvä osa varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuslain muutoksia, jotka liittyvät lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen on myös kritisoitu. Jyväskylän yliopiston psykologian emeritaprofessori Lea Pulkkinen kyseenalaistaa suunnitelmien tekemisen ja suhtautuu niihin varauksella, sillä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa arvioidaan lapsen ominaisuuksia. Pulkkinen pohdii, onko oleellista kirjallisesti arvioida lasta, joka kehittyy ja muuttuu päivittäin vai olisiko tärkeämpää olla lasten kanssa, tehdä havaintoja ja tarpeen vaatiessa tukea? (Lehtilä 2015a; Lehtilä 2015b, viitattu 11.12.2015.)

Opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen, koska varhaiskasvatuslaki on uudistunut. 1.8.2015 astui voimaan varhaiskasvatuslain ensimmäinen vaihe. Uudistuksen myötä varhaiskasvatus määritellään lain tasolla ensimmäistä kertaa ja sille on laissa määritelty tavoitteet. Lakiuudistuksen mukaan varhaiskasvatussuunnitelma on laadittava jokaiselle päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan tavoitteet varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi tukemalla lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Tavoitteiden lisäksi on kirjattava toimenpiteet, joilla tavoitteisiin päästään. Näiden lisäksi suunnitelmassa tulee näkyä lapsen tarvitseman tuen tarve, sekä tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen. Lapsikohtaisia varhaiskasvatussuunnitelmia on laadittava lain mukaan viimeistään 1.8.2017. (Laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta 580/2015 1:1-11 §.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa korostetaan kasvatuskumppanuutta, sillä vanhemmat ja varhaiskasvattajat laativat sen yhdessä. Vanhempien osallisuutta vahvistetaan lakimuutoksessa, heille on annettava mahdollisuus sekä osallistua että vaikuttaa lapsen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. Lain mukaan lasten osallisuutta ja vaikuttamista on vahvistettava, heidän mielipiteet ja toiveet on huomioitava varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. (Laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta 580/2015 1:7a-7b §.)

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää, kuinka lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ilmenee päiväkodin arjessa. Toteutimme opinnäytetyön yhteistyössä Kempeleen kunnan erään päiväkodin kanssa, josta toivottiin opinnäytetyötä aiheesta. Keskeiset käsitteet opinnäytetyössämme ovat varhaiskasvatus, varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi, lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, kasvatuskumppanuus, lapsilähtöinen pedagogiikka ja pienryhmäpedagogiikka. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen ja siinä aineisto kerättiin ryhmämuotoisella teemahaastattelulla. Ryhmähaastatteluun osallistui viisi varhaiskasvattajaa, joilla on kokemusta lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta. Opinnäytetyöprosessissa huomioimme sosiaalialan kompetenssit. Sosionomin (AMK) osaamisalueet koostuvat sosiaalialan eettisen, asiakastyön ja sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamisesta, kriittisestä ja osallistavasta yhteiskunta- sekä kehittämis- ja johtamisosaamisesta. (Oulun ammattikorkeakoulu, viitattu 5.4.2016.)

Pidämme opinnäytetyömme aihetta tärkeänä ja mielenkiintoisena. Koemme lapsen varhaiskasvatussuunnitelman oleelliseksi osaksi varhaiskasvatusta ja sen tulisi myös ohjata pedagogista toimintaa. Suuntaudumme opinnoissamme varhaiskasvatukseen ja opinnäytetyömme tukee ammatillista kasvuamme. Tulevina lastentarhanopettajina saamme opinnäytetyöstämme tärkeää ja ajankohtaista tietoa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ilmenemisestä päiväkodin arjessa, joita voimme hyödyntää työelämässä. Haluamme tulevaisuudessa olla mukana toteuttamassa laadukasta varhaiskasvatusta, joka tukee lasta ja hänen perhettään kokonaisvaltaisesti. Koemme opinnäytetyöstämme olevan hyötyä työelämän yhteiskumppanillemme, saatujen tulosten avulla he voivat kehittää omaa toimintaa. Opinnäytetyöstä saadut tulokset eivät ole yleistettävissä, mutta mielestämme niistä voi hyötyä myös muut varhaiskasvatuksen työntekijät.

Lasten varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyen on tehty useita opinnäytetöitä ammattikorkeakouluissa sekä yliopistotasoisia tutkimuksia. Psykologian tohtori, dosentti Maarit Alasuutari on tutkinut, kuinka lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja sen suunnitelmaprosessi toteutuvat päiväkodin arjessa. Tutkimuksesta saatujen tulosten mukaan olisi syytä pohtia, mikä merkitys lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalla on varhaiskasvatuksessa ja mitä annettavaa sillä on ”ihan tavalliselle” lapselle. (Alasuutari 2010, 11, 17, 198.) Olemme hyödyntäneet Alasuutarin tutkimuksesta kirjoittamaa teosta opinnäytetyössämme.

2 VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGIIKKA

Tässä luvussa käsittelemme tutkimuksen teoreettisia lähtökohtia. Keskeiset käsitteet opinnäytetyössämme ovat varhaiskasvatus, varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi, lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, kasvatuskumppanuus ja pedagoginen arki. Pedagogisessa arjessa kerromme erityisesti pienryhmätoiminnasta ja lapsilähtöisestä pedagogiikasta. Keskeiset käsitteet, jotka valitsimme opinnäytetyöhömmme, ovat oleellisia varhaiskasvatuksen pedagogiikassa, joten ne tukevat aihettamme ja toimivat opinnäytetyömme tietoperustana. Käsittelemme tässä luvussa varhaiskasvatusta, sitä ohjaavaa lainsäädäntöä ja asiakirjoja sekä niiden toteutumista yleisellä tasolla ja Kempeleen kunnassa.

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmallista pedagogista toimintaa, joka muodostuu kasvatuksesta, opetuksesta ja hoidosta. Sen tavoitteena on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen sekä hyvinvoinnin edistäminen. Varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai esimerkiksi kerho- ja leikkitoimintana. (Laki lasten päivähoitosta annetun lain muuttamisesta 580/2015 1:1-2a §; Opetushallitus 2015, viitattu 18.4.2016.) Varhaiskasvatus on alle kouluikäisten lasten kasvuympäristöissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jossa korostuu perheiden ja varhaiskasvatushenkilöstön välinen kasvatuskumppanuus (Stakes 2006, 11).

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen arvopohjan muodostavat Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimus, kansalliset säädökset ja muut ohjaavat asiakirjat. Lapsen oikeuksien sopimus hyväksyttiin vuonna 1989 YK:n yleiskokouksessa. Julistuksen mukaan lapsi saa mahdollisimman hyvän perustan elämälleen, kun hänen hyvinvointia tuetaan ja hänelle mahdollistetaan turvallinen elinympäristö. Lapsen ihmisarvo on yleissopimuksen arvoista keskeisin. Tähän arvoon liittyy neljä yleisperiaatetta: syrjintäkielto ja vaatimus lasten tasa-arvoiseen kohteluun, lapsen etu, oikeus täysipainoiseen kehittymiseen ja elämään sekä lapsen kuuleminen. Oikeudet, joita lapsilla on kuuluvat sopimukseen ja ne ovat yleisesti hyväksytyt. Sopimuksessa määriteltyjen lapsen oikeuksien mukaan jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuudet kehittää itseään ja taitojaan ympäristössä, joka on turvallinen ja kannustava. Jokaista lasta tulee suojata väkivallalta, taata

heille laadukasta kasvatusta ja edistää tervettä elämää. (Stakes 2006, 12; Kaskela & Kronqvist 2012, 10.)

Valtakunnalliset varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet perustuvat esimerkiksi Suomen perusoikeussäännöksiin. Näitä periaatteita ovat lapsen oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, terveelliseen ja turvattuun ympäristöön, jossa lapsi voi kasvaa, kehittyä ja oppia. Lisäksi lapsella on ikä- ja kehitystaso huomioiden oikeus tulla kuulluksi ja ymmärretyksi, saada erityistä tukea tarvittaessa sekä oikeus omaan kulttuuriin. (Stakes 2006, 12.) Hallitus on syksyllä 2015 esittänyt, että jokaisella lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen 20 tuntia viikossa tai enemmän, jos se on lapsen edun mukaista. Hallituksen esitys muuttaisi aieman lain subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta. (Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta 80/2015.)

Lasten ensisijainen kasvatusvastuu ja –oikeus on vanhemmilla ja he saavat valita, missä lapsen varhaiskasvatuspalvelut järjestetään. Varhaiskasvatuksessa päivähoidon henkilöstö tukee vanhempia lasten kotikasvatuksessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 9.) Vuonna 2014 79 % päivähoitossa olleista lapsista oli kunnallisissa päiväkodeissa, 8 % Kelan yksityisen hoidon tuella tai yksityisissä päiväkodeissa ja 13 % perhepäivähoidossa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016, viitattu 7.4.2016). Kunnat ovat viime vuosina ottaneet käyttöön varhaiskasvatuksen palvelusetelit, joilla voidaan ostaa varhaiskasvatuspalvelut yksityiseltä toimijalta. Palveluseteleiden käyttö on lisääntynyt kunnissa ja ne eivät vielä näy edellä mainituissa tilastoissa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015, viitattu 7.4.2016).

Varhaiskasvatusta lisäksi järjestetään esimerkiksi seurakuntien ja kolmannen sektorin toimesta, jotka tarjoavat kerho- ja leikkitoimintaa lapsille. Varhaiskasvatuspalveluihin kuuluvat vuorovaikutuksellinen hoiva, kasvatusta ja opetus, niiden tulee olla tavoitteellisia ja suunnitelmallisia. Palveluiden järjestämisen pohjana ovat tutkittuun tietoon perustuva kokonaisvaltainen näkemys varhaiskasvatuksesta. Päivähoitossa tärkeää on antaa tukea vanhemmille kasvatusasioissa, myös varhainen tuki ja ennaltaehkäisevä toiminta ovat oleellisia. Tarvittaessa vanhempia voidaan ohjata erityispalveluiden pariin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 9-10, 12.)

Kempeleen kunnan varhaiskasvatuspalveluiden toiminta-ajatus perustuu yhteistyöhön vanhempien kanssa, jolloin lapsi saa parhaan mahdollisen tuen kokonaisvaltaiseen kehitykseen. Jokaisella lapsella on oikeus elää onnellista lapsuutta ja saada huolenpitoa. Varhaiskasvatuspalvelut vahvistavat lapsen turvallisuutta ja tunnetta kiireettömästä arjesta. Lapsi hyväksytään sellaisena kun hän on, häntä kuullaan ja häntä tuetaan luomaan pysyviä kaveri- ja aikuissuhteita. Varhaiskasvatusympäristö on lapsiystävällinen, lapsella on mahdollisuus leikkiä, tutkia ja oppia, jonka avulla hänestä kehittyy aktiivinen toimija. Kempeleen kunnan varhaiskasvatuksen arvopohjan keskeiset asiat ovat turvallisuus, yksilöllisyys, yhteisöllisyys ja leikin arvostus. Varhaiskasvatuksessa yhteistyötä tehdään perheiden lisäksi myös muiden yhteistyötahojen kanssa, joita ovat esimerkiksi kunnan sosiaali- ja terveystyöpalvelut, kolmannen sektorin toimijat, seurakunta, erityispäivähoito ja terapeutit. (Kempeleen päivähoiton varhaiskasvatussuunnitelma 2015, 8-9, 19.)

2.2 Varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi

Varhaiskasvatussuunnitelmien tekeminen on monitasoinen prosessi, siihen liittyy valtakunnallinen, kunnallinen, yksikkökohtainen ja lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisessa korostuvat niitä tekevien näkökulmat ja mielipiteet liittyen esimerkiksi lapseen, lapsuuteen, vanhemmuuteen ja varhaiskasvatukseen. (Alasuutari & Karila 2009, 70–71.) Varhaiskasvatussuunnitelmat etenevät valtakunnallisesta suunnitelmasta kohti ryhmän suunnitelmaa, jossa kerrotaan yksityiskohtaisemmin ja konkreettisesti ryhmän tavoitteet ja toimintatavat (Heikka, Hujala, Turja & Fonsén 2011, 60). Opinnäytetyössämme käytämme jatkossa varhaiskasvatussuunnitelmasta lyhennettä ”vasu”.

Valtakunnallista varhaiskasvatusta ohjaavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jonka perustana ovat valtioneuvoston hyväksymät varhaiskasvatuksen valtakunnalliset suuntaukset. Suuntauksiin kuuluvat varhaiskasvatuksen oleelliset periaatteet ja kehittämisen kohteet, joita yhteiskunnan tulee järjestää ja valvoa. Asiantuntijaryhmien avustuksella ensimmäinen versio varhaiskasvatuksen perusteista tehtiin vuonna 2003. Siitä ilmestyi toinen painos vuonna 2005, johon oli tehty muutoksia kerätyn palautteen perusteella. (Stakes 2006, 3,7.)

Tavoitteena varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on varhaiskasvatuksen yhdenvertaisen järjestämisen edistäminen valtakunnallisesti. Lisäksi tavoitteena on ohjata sisällöllistä kehittämistä ja yhdenmukaistamalla toiminnan järjestämisen perusteita, joka mahdollistaa varhaiskasvatuksen laadun kehittymisen. Valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden yhtenä tavoitteena on vanhempien osallisuuden lisääminen ja ammatillisen tietoisuuden täydentäminen varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Tavoitteena on myös moniammatillisen yhteistyön edistäminen palvelujen välillä, joita voidaan käyttää ennen lapsen kouluikää lapsen ja perheen tukemiseen. (Stakes 2006, 7.)

Kunnat tekevät vasunsa sellaiseksi, että se vastaa kunnan käytäntöjä ja muita suunnitelmia. Kunnilla on useita keinoja organisoida varhaiskasvatuspalvelut siten, että ne vastaavat asiakkaan tarpeita mahdollisimman hyvin. Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat kuntien vasuja. Kunnat tarkentavat omat varhaiskasvatuksen strategiset suuntaukset, jotka on huomioitava tehtäessä vasuja. Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet toimivat ohjaavana tekijänä varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa, joita yhteiskunta järjestää ja valvoo. (Stakes 2006, 7-8, 44.)

Kunnan vasu on osa toiminnan laadunhallintaa, sillä pyritään arvioimaan ja kehittämään kunnan toimintaa säännöllisen dokumentoinnin, seurannan ja arvioinnin avulla. Kunnissa varhaiskasvatuksen kehittäminen on jatkuva prosessi, jossa työntekijöiden tulee osata tiedostaa, tarkastella ja ymmärtää varhaiskasvatuksen tapoja ja oletuksia, jotka ovat työn taustalla. Vasussa kunnat arvioivat omia varhaiskasvatuspalveluita, niiden toteutumista sekä kertovat kunnan varhaiskasvatuksen sisällöt ja toimintatavat kaikissa eri toimintamuodoissa. Arviointi tehdään valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta ja siihen osallistuvat varhaiskasvatuksen henkilöstön ja hallinnon lisäksi perheet sekä muut yhteistyötahot. Lisäksi arvioinnissa pohditaan sitä onko asetettuihin tavoitteisiin päästy, mitkä ovat varhaiskasvatuspalveluiden vahvuudet sekä kehittämiskohteet. (Stakes 2006, 8, 45.)

Toteutamme opinnäytetyömme yhteistyössä Kempeleen kunnan erään päiväkodin kanssa. Kempeleessä kunnallisia päiväkoteja on seitsemän ja niiden toiminta perustuu kunnan vasuun. Kunnallista varhaiskasvatusta ohjaavia asiakirjoja ovat muun muassa Kempele strategia 2015, Lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma 2010 ja vuosittain tehtävät

talous- ja toimintasuunnitelmat, jotka vaikuttavat myös päiväkodin toimintaan. (Kempeleen päivähoiton varhaiskasvatussuunnitelma 2015, 6.)

Kempeleen kunnan vasussa ilmenee, mihin kunnan järjestämä varhaiskasvatus perustuu ja kuinka sitä toteutetaan. Varhaiskasvattajat vastaavat kokonaisvaltaisesti lapsen hyvinvoinnin edistämisestä. Jokainen lapsi saa kokea olevansa ainutlaatuinen, se luo perustan lapsen yksilölliselle kehitymiselle. Lisäksi varhaiskasvattajat huolehtivat siitä, että kaikki huomioivat itsensä lisäksi myös toiset. On tärkeää, että lapset oppivat varhaisessa vaiheessa huomioimaan toiset ihmiset sekä suhtautumaan positiivisesti muihin ja itseensä. Myös lapsen itsenäisyyttä vahvistetaan, joka lisää lapsen omatoimisuuden kehittymistä ja päätöksentekokykyä. Kempeleen vasun mukaan lapsi saa olla lapsi ja aikuinen huolehtii tasapainon säilymisestä lapsen itsenäisyyden ja aikuisen vastuun välillä. (Kempeleen päivähoiton varhaiskasvatussuunnitelma 2015, 9-10.)

Varhaiskasvatuksen laatua ja vasun toimivuutta arvioidaan kyselyillä, joihin vastaavat henkilökunta ja vanhemmat. Lisäksi lapsen mielipide selvitetään kysymyksillä, joissa huomioidaan lapsen kehitystaso. Kysymykset liittyvät esimerkiksi päivähoiton ympäristön mielekkyyteen ja päivittäisen toiminnan sujumiseen. Työntekijöiden kanssa käydään vuosittain kehityskeskusteluja, joissa arvioidaan sekä toiminnan toteutumista että henkilökunnan toimintaa. Kempeleen kunnan varhaiskasvatuspalveluita kehitetään saatujen palautteiden pohjalta. (Kempeleen päivähoiton varhaiskasvatussuunnitelma 2015, 24–25.)

Kuntien vasuja syventävät päiväkotien omat vasut. Niissä kerrotaan toimintaympäristöstä, mahdollisista toiminnan suuntauksista ja erityispiirteistä. Päiväkotikohtainen suunnitelma ohjaa arjessa tehtävää työtä ja se on huomioitava sekä suunniteltaessa että arvioidessa toimintaa. Luotaessa kasvatuksellista yhteisöä perheiden ja työntekijöiden välille on oleellisessa asemassa yksikön vasu. Ajan kuluessa suunnitelmaa monipuolistetaan tilanteiden ja kokemusten avulla. Yksiköiden vasuja tulee arvioida säännöllisin väliajoin ja kirjata ylös tehtyjä asioita. (Stakes 2006, 9, 43–44.)

Yksikön vasun lisäksi päiväkodin ryhmät voivat laatia ryhmäkohtaisen suunnitelman pedagogiselle toiminnalleen. Päiväkotiryhmä muodostuu useista eri yksilöistä, joiden tar-

peet ja toiveet on otettava huomioon ryhmän toiminnassa. Ryhmän suunnitelmassa huomioidaan lasten yksilölliset lähtökohdat, tarpeet ja tavoitteet. Sen perustana ovat lapsikohtaiset vasut, päiväkodin arvot ja toimintaperiaatteet sekä tiimin pedagoginen ajattelu. Ryhmäsuunnitelma muuttuu ja tarkentuu, kun tiimi havainnoi ryhmän lapsia ja arvioi suunnitelmien toteutumista. Arvioinnin avulla tiimi suunnittelee ja muokkaa pedagogista toimintaansa vastaamaan ryhmän tarpeita. Suunnitelmien toteuttamiseen vaikuttavat tiimin jäsenten henkilökohtaiset tiedot ja taidot. (Heikka ym. 2011, 60-62.)

2.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen vasun tekee varhaiskasvatuksen henkilöstö yhteistyössä lapsen ja hänen vanhempiensa kanssa. Tehdessä lapsen vasua on oleellista yhteistyö varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lapsen vanhempien välillä. Yhteistyön tulisi perustua vastavuoroiseen kasvatuskumppanuuteen. Lapsen vasussa kiinnitetään erityistä huomiota lapsen elämään ja oleellisiin tapahtumiin, mitä lapsi on elämänsä aikana kokenut. Suunnitelmaa tehdessä huomioidaan lapsen ainutkertaisuus, vahvuudet ja mahdollinen yksilöllisen tuen tarve. (Välimäki 2007, 5; Alasuutari & Karila 2009, 71.)

Lapsen varhaiskasvatus perustuu vasuun, jonka lapsen vanhemmat ja varhaiskasvatuksen henkilöstö yhdessä toteuttavat lapsen päivähoitosuhteen alussa. Lapsen yksilöllisyys ja vanhempien mielipiteiden huomioiminen varhaiskasvatusta suunniteltaessa ja toteuttaessa ovat vasun tavoitteena. Suunnitelma auttaa henkilöstöä huomioimaan lapsen yksilölliset tarpeet ja työskentelemään johdonmukaisesti. Lapsen havainnointi on varhaiskasvatuksen henkilöstön jokapäiväistä työtä, heidän tulee havainnoida lapsen kehitystä ja huomioida nämä suunniteltaessa varhaiskasvatuksen toimintaa ja tehdessä vasua. Säännöllinen seuranta ja arviointi ovat oleellista vasun toteutumisessa. Seuranta ja arviointia tekevät varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä keskenään että vanhempien kanssa. (Stakes 2006, 32–33.)

Kempeleen kunnassa lapsen vasu on sähköisessä palvelussa, Muksunetissä. Ennen yhteistä keskustelua vanhemmat ja ryhmän työntekijät tuovat omat havainnot ja mielipiteet esille lomakkeessa, mikä mahdollistaa molempien osapuolten ennalta tutustumisen toisen ajatuksiin. Tämän jälkeen kokoonnutaan lapsen vasu-keskusteluun, jossa luodaan yh-

dessä suunnitelma tukemaan lasta kokonaisvaltaisesti. Kyseisessä päiväkodissa kaikki tiimin jäsenet osallistuvat lapsikohtaiseen havainnoinnin tekemiseen. Ryhmä jaetaan usein pienryhmiin, jonka jäsenten vasuista vastaa pienryhmän oma hoitaja. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan lapsen vasussa keskitytään myönteisiin, lapsen kehitystä tukeviin asioihin. Huolenaiheet ja ongelmat, jotka liittyvät lapsen hyvinvointiin, otetaan puheeksi havainnollisesti ja ratkaisut pyritään löytämään yhdessä vanhempien kanssa. (Stakes 2006, 33.)

2.4 Kasvatuskumppanuus

Lapsen vasu perustuu kasvatuskumppanuuteen, se on vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden välistä kasvatusyhteistyötä. Varhaiskasvatuksen työntekijät sitoutuvat työskentelemään yhteistyössä vanhempien kanssa tukeakseen lasta kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa. Kasvatuskumppanuus edellyttää toisten kunnioittamista, keskinäistä luottamusta, dialogisuutta ja tasavertaisuutta. Vanhemmat tuovat kasvatuskumppanuuteen tiedon omasta lapsestaan, työntekijät ammatillisen tiedon ja osaamisen. Kasvatuskumppanuudessa työntekijät vastaavat yhteistyön edellytysten luomisesta, se lähtee lapsen tarpeista ja toiminta varhaiskasvatuksessa ohjaa lapsen edun ja oikeuksien toteutumista. Sekä vanhempien että työntekijöiden tiedot lapsesta muodostavat edellytykset, joilla turvataan lapsen hyvinvointi. (Stakes 2006, 31.)

Kasvatuskumppanuus käynnistyy aina osapuolien tutustumisesta toisiinsa. Tutustumisen alkuvaiheessa keskustellaan odotuksista ja toiveista, joita liittyy lapsen hoidon aloittamiseen. Varhaiskasvatuksen työntekijä avustaa vanhempia tukemaan lasta hoidon aloittamisessa. Perheiden kanssa käytävässä aloituskeskustelussa tulee toteutua kasvatuskumppanuuden keskeiset periaatteet eli perhettä kuullaan, kunnioitetaan ja pyritään muodostamaan luottamuksellinen dialogi kasvattajien välillä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien välillä käytävä luottamuksellinen keskusteluyhteys on aina lapsen parhaaksi. Tätä vahvistavat päivittäin käytävät keskustelut vanhempien, varhaiskasvattajien ja lapsen välillä. Jotta vääriä tulkintoja ja oletuksia esimerkiksi lapsesta tai perheen tilanteesta ei syntyisi, on ylläpidettävä vastavuoroista keskusteluyhteyttä säännöllisesti. Kasvatuskumppanuus on prosessi, joka muotoutuu vanhempien ja varhaiskasvattajien välille

lapsen ollessa varhaiskasvatuksessa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41–42.) Kasvatuskumppanuuteen kuuluu lapselle laadittava yksilöllinen vasu, jossa määritellään toimintatavat yhteistyölle (Stakes 2006, 33).

Kasvatuskumppanuus on keino, jolla pyritään toteuttamaan laadukasta varhaiskasvatusta. Se koetaan onnistuneen varhaiskasvatuksen edellytyksenä, josta hyötyvät kaikki varhaiskasvatukseen osallistuvat. (Kallio, Myöhänen & Viitanen 2005, 19,21.) Sen yksi tavoitteista on havaita riittävän aikaisin, jos lapsi tarvitsee tukea jollakin osa-alueella. Tuen tarve voi liittyä lapsen kasvuun, kehitykseen tai oppimiseen ja on tärkeää, että varhaiskasvatushenkilöstö kehittää toimintakeinoja lapsen tukemiseksi yhdessä lapsen vanhempien kanssa. (Stakes 2006, 32.) Tavoitteena on myös, että lapsi tulee kokonaisvaltaisesti huomioiduksi, ymmärretyksi ja tuetuksi. Tärkeää on se, kuinka lapsen kanssa keskustellaan ja mitä hänelle sanotaan. Varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien tekemät havainnot muun muassa lapsen leikistä, arjesta ja toiveista ovat merkityksellisiä. Oleellista on, että vanhemmat ja varhaiskasvattajat pystyvät ilmaisemaan avoimesti myös mahdolliset huolenaiheet liittyen lapseen. Tämä on mahdollista, kun kasvatuskumppanuudessa toteutuu kunnioitus ja luottamus osapuolien välillä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17–18.)

Kasvatuskumppanuudessa vanhempien osallisuus tarkoittaa sekä konkreettista että kokemuksellista osallisuutta lapsen varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksessa tulee näkyä perheiden toiveet ja heillä tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Jotta vanhempien osallisuus toteutuu, täytyy varhaiskasvattajien toimia kasvatuskumppanuudessa aloitteen tekijänä ja ylläpitäjänä. Vanhempien osallistuksessa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, he tuovat siihen omat kokemukset ja mielipiteet siitä, mitä on toimiva kasvatuskumppanuus. (Kaskela & Kekkonen 2006, 25–26.) Kempeleen kunnan varhaiskasvatuksessa yhteistyötä tehdään myös vanhempaintoimikuntien kanssa ja päiväkodeissa järjestetään vanhempainiltoja sekä erilaisia tapahtumia, joihin perheet voivat osallistua (Kempeleen päivähoiton varhaiskasvatussuunnitelma 2015, 18).

Kasvatuskumppanuuden määritelmät ja tavoitteet näkyvät selkeästi myös Kempeleen kunnan vasussa. Tavoitteena on löytää yhdessä vanhempien ja varhaiskasvattajien kanssa yhteiset päämäärät ja toimintatavat arjessa siten, että ne toimivat lapsen parhaaksi. Vasussa korostetaan varhaiskasvattajien vastuuta kasvatuskumppanuuden muodostumisesta

ja vanhempien tukemisesta lapsen kasvatuksessa. On tärkeää muistaa, että vanhemmillä on asiantuntijuus omasta lapsestaan ja ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta on heillä. Kasvatuskumppanuuden toteutuminen vaatii molemminpuolista luottamusta ja avoimuutta. (Kempeleen päivähoiton varhaiskasvatussuunnitelma 2015, 18.)

2.5 Pedagoginen arki varhaiskasvatuksessa

Pedagogisella arjella tarkoitetaan kasvatuksen ja opetuksen järjestämisen keinoja ja sitoutumista niihin. Suunnittelu ja arviointi suunnataan lapsen koko hoitopäivään tarkoituksenmukaisesti ja oleellista suunnittelussa on kokonaisuuden hahmottaminen päivittäisissä toiminnoissa. Suunnittelua ohjaa lapsi- ja ryhmäkohtainen havainnointi ja lapselle luontainen tapa toimia. Varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettaja vastaa pedagogiikan suunnittelusta, mutta koko tiimi osallistuu käytännön toteuttamiseen. Päiväkodin arjessa päivät eivät aina mene suunnitelmien mukaan ja kirjallisia suunnitelmia tarvitaan toiminnan arviointiin ja kehittämiseen. (Mikkola & Nivalainen 2014, 8.) Varhaiskasvattajan tulee säännöllisesti päivittää ja arvioida teoreettista tietoa sekä omaa pedagogista ajatteluun (Heikka ym. 2011, 60).

Pedagogiselle toiminnalle varhaiskasvatuksessa ei ole määritelty selkeää linjaa, vaan työyhteisön tulee itse valita pedagogiset toimintatavat päämääriensä ja arvojensa mukaan. Tiimien tehtävänä on suunnitella ja toteuttaa toimintaa, joka tukee valittua pedagogiikkaa. (Mikkola & Nivalainen 2009, 10-11, 25.) Kempeleen kunnan varhaiskasvatuksessa tietoisia pedagogisia valintoja ovat esimerkiksi pienryhmätoiminta ja lapsilähtöinen pedagogiikka.

Varhaiskasvatuksessa pedagogista otetta painotetaan nykyään enemmän ja se on muuttanut myös kasvattajan ja lapsen välistä suhdetta. Muutos alkoi tapahtua 1990-luvulla, kun alettiin nähdä lapsen yksilöllisyys ja alettiin puhua lapsilähtöisyydestä. (Turja 2011, 43–44.) Kempeleen kunnan vasussa käy ilmi, että varhaiskasvatuksessa tärkeä arvo on lapsilähtöisyys. Siinä huomioidaan lasten tuomat ideat sekä kiinnostusten kohteet. Vaikka toiminnan idea tulee lapselta, tulee varhaiskasvattajan huomioida se, että toiminta tukee lapsen yksilöllistä kasvua ja kehitystä. Lapsilähtöisyys huomioidaan kaikessa päiväkodin

toiminnassa esimerkiksi arkipäivän tilanteissa, leikkimisessä, liikkumisessa ja tutkimisessa. (Kempeleen päivähoiton varhaiskasvatussuunnitelma 2015, 10–12, 17.)

Varhaiskasvatuksessa, joka korostaa lapsen aktiivista toimimista, käytetään käsitteitä lapsilähtöisyys ja lapsikeskeisyys. Käsitteet on nähty tarkoittavan samaa, mutta niissä on nähty myös selkeitä eroja. Aikuisen rooli ja merkitys kasvatustilanteessa eroavat selvästi näkemyksissä. Lapsikeskeisyydessä yhdistyvät sekä lapsi- että aikuislähtöisyys. (Kinos 2001, 34–35.) Lapsilähtöisessä varhaiskasvatuksessa nähdään jokainen lapsi ainutlaatuisena yksilönä ja vertaisryhmällä on merkittävä rooli lapsen kasvuprosessissa. Tieteellisistä tiedoista seuranneet muutokset näkyvät kasvatusyhteistyön lisääntymisenä vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä sekä työntekijöiden koulutuksissa. (Hujala, Nivala, Parrila & Puroila 2007, 13–14.)

Vasut sisältävät idean ”lapsen yksilöllisten tarpeiden ja kiinnostuksenkohteiden huomiointi”, joka tulisi näkyä toiminnassa itsestänselvyytenä, mutta se jää usein henkilökunnan henkilökohtaisista taidoista riippuvaksi. (Mikkola & Nivalainen 2009, 14). Lapset halutaan ottaa mukaan toimintaan aktiivisina ja aloitekykyisinä, he muodostavat omaa käsitystään olemalla vuorovaikutuksessa sekä fyysisen että sosiaalisen elinympäristönsä kanssa. Varhaiskasvattajien tulisi suunnitella ja toteuttaa pedagoginen toiminta pohjautuen lasten kokemuksiin ja kiinnostusten kohteisiin. Tämä mahdollistaa lasten aloitteellisuuden ja toimia aktiivisina tiedonhankkijoina, jossa uusi tieto täydentää aiemmin opittua. (Hujala ym. 2007, 55–56; Turja 2011, 43–45.)

Varhaiskasvatus, joka on lapsilähtöistä, tutkii varhaiskasvatusta lapsen kautta ja se nähdään lapsen yksilöllisenä kasvuprosessina. Jotta lapsi oppii ja oivaltaa, tulee hänen saada tutkia ja kokeilla. Lapsen oppiminen tapahtuu kokemuksen kautta, esittämällä kysymyksiä ja hakemalla kysymyksiin vastauksia. Lapsilähtöisessä pedagogiikassa lapsi on aktiivinen oppija ja hänen yksilöllinen oppiminen on prosessi. Lapsen identiteetin ja ideoiden huomioon ottaminen ovat keskeisiä näkemyksiä lapsilähtöisessä varhaiskasvatuksessa. Lapsilähtöisessä pedagogiikassa merkittävää on, ettei lasten ja aikuisten maailmat eroa toisistaan vaan ne nähdään tasa-arvoisina. Vaikka lapset otetaan huomioon demokraattisesti toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on aikuisilla lopullinen vastuu asioista. (Kinos 2001, 30, 33–34.)

Psykologian professori Lea Pulkkinen on tehnyt pitkittäistutkimuksen ”Persoonallisuuden ja sosiaalisen käyttäytymisen kehitys lapsesta aikuiseksi”, tutkimus tunnetaan lyhemmin nimellä Lapsesta aikuiseksi (LAKU) – tutkimus. Tutkimus on jatkunut yli 40 vuotta, jonka aikana on seurattu samoja henkilöitä. Tutkimuksessa tarkastellaan useita eri asioita, joiden pohjalta on huomattu, kuinka lapsilähtöinen kasvatusta edistää lapsen muovautumista yhteiskuntaan ja sen jäseneksi, vahvistaa lapsen minä-käsitystä ja sillä on myös positiivinen yhteys koulussa pärjäämiseen. (Hellman-Suominen, Järvinen & Laine 2009, 36; Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2013, viitattu 19.10.2015.)

Lapsilähtöisyys ja lasten osallisuus käsitteinä voidaan ymmärtää eri tavoin. Selvitys, jonka Stenvall ja Seppälä tekivät vuonna 2008 lasten osallisuudesta, kertoo varhaiskasvattajien kokevan osallisuuden ainoastaan osallistumiseksi ilman, että siihen liittyisi lasten ja aikuisten tasavertaista toimimista. Lasten kuuleminen ja osallistuminen määritellään Lapsen oikeuksien sopimuksessa ja siten se tulisi huomioida myös varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatusikäisten lasten osallisuus lähtee pienistä arjen tilanteista, joissa he kokevat saavansa vaikuttaa asioihin sekä tulevana kuulluksi. Pedagoginen arki varhaiskasvatuksessa sisältää useita tilanteita, joissa lapsilla on mahdollisuus olla osallinen. Osallisuutta on monenlaista, se alkaa osallistumalla muiden järjestämään toimintaan sekä tekemällä valintoja, jonka jälkeen lasten vastuu toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa lisääntyy vähitellen. Myöhemmin osallisuudessa lapset ja aikuiset toimivat yhdessä tasavertaisina osallisina neuvotellen ja joustuen. (Turja 2011, 46–50.)

Pedagoginen toiminta on sitä, miten organisoidaan ja suunnitellaan päivittäinen toiminta, esimerkiksi jakamalla lapsiryhmä pienryhmiin, joka mahdollistaa toimivaa vuorovaikutusta, kasvua ja oppimista. (Mikkola & Nivalainen 2014, 8.) Pienryhmätoiminta on koettu tarpeelliseksi ja toimivaksi toimintamuodoksi varhaiskasvatuksessa ja se tukee myös lapsen vasun laatimista. Lapsella on mahdollisuus tulla nähdyksi, hallita tekemisiään tai toimia omana itsenään silloin, kun ryhmä on jaettu pienempiin ryhmiin. Pienryhmissä lapsen on luontaisempi ja turvallisempi toimia ja varhaiskasvatuksen henkilöstön on helpompi tehdä havaintoja yksittäisestä lapsesta ja ohjata hänen toimintaa. Pienryhmätoiminta mahdollistaa lapsen toimimisen lähikehityksen vyöhykkeellä aikuisen tukemana. Pienryhmätoiminta mahdollistaa työntekijälle kokemuksen siitä, että hän on aidosti kohdannut jokaisen ryhmänsä lapsen. (Mikkola & Nivalainen 2009, 31–32.)

Pienryhmätoiminta mahdollistaa toimivan vuorovaikutuksen. Sen myötä lapsi saa tarvitsemansa huomion aikuiselta, joka kehittää laaja-alaisesti hänen kasvuaan. Lapsen hyvinvointia lisää rauhallinen ympäristö, jossa hän on aktiivinen osa pienryhmää. Työntekijä hyötyy myös pienryhmätoiminnasta, sillä hänellä on mahdollisuus huomioida lapset yksittäin. Pienryhmätoiminta tukee työntekijän hyvinvointia, joka väistämättä heijastuu myönteisesti myös lapseen. Omahoitaja helpottaa lasta pienryhmään kiinnittymisessä ja hänen tehtävänä on huolehtia pienryhmän pedagogiikan toteuttamisesta. Hän kirjaa lapsikohtaiset havainnot ja hyödyntää niitä laatiessa lasten vasuja. Omahoitajatyöskentely vahvistaa lapsen luottamuksen muodostumista aikuiseen ja lisää turvallisuuden tunnetta. Tämä auttaa lasta liittymään osaksi pienryhmää ja myöhemmin myös toimimaan osassa suuremmissa ryhmässä. (Mikkola & Nivalainen 2009, 33–34.)

Kun ryhmä on riittävän pieni ja vakiintunut, on siitä lapselle paljon hyötyä. Ryhmästä tulee yhtenäinen, kun ryhmäläiset oppivat tuntemaan toisensa ja sen jäsenet ovat pysyviä. (Rusanen 2011, 233.) Pienryhmätoiminnasta saadut kokemukset ovat olleet positiivisia ja kannustavia, mutta on tärkeää että lapsi oppii jo varhaislapsuudessa toimimaan myös suuremmissa ryhmissä. Suurryhmät ovat osa päiväkodin arkea ja myöhemmin kouluiässä ne tulevat viimeistään osaksi lapsen elämää. (Mikkola & Nivalainen 2009, 33.)

Pienryhmätoiminta voidaan toteuttaa varhaiskasvatuksessa esimerkiksi siten, että toimintakauden alkaessa lapset jaetaan pienryhmiin, joissa he toimivat koko toimintavuoden. Tämä mahdollistaa lapsen tutustumisen ja luottamuksen muodostumisen lapsiin, jotka toimivat samassa pienryhmässä hänen kanssaan. Ryhmät voivat muodostua esimerkiksi iän, kehitystason, perhe- ja kaverisuhteiden perusteella ja niiden kokoon vaikuttavat lasten ja työntekijöiden määrä. Pienryhmien ryhmäytyessä hyvin, on lasten myöhemmin helpompi liittyä suurempaan ryhmään. (Mikkola & Nivalainen 2009, 33–35.)

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyössämme haastattelimme varhaiskasvattajia ja tulkitsimme heidän kokemuksia lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ilmenemisestä pedagogiikan arjessa. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Kempeleen kunnan erään päiväkodin kanssa. Tässä luvussa käsittelemme opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiä, metodologisia lähtökohtia, aineistonkeruuta, kohderyhmää ja aineiston analyysiä sekä opinnäytetyömme luotettavuutta ja eettisyyttä.

3.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvailla varhaiskasvattajien kokemuksia lapsen vasu-prosessista ja sen ilmenemisestä pedagogiikan arjessa. Aiheen valitsemisen jälkeen teimme päätöksen, kuinka lähestymme aihetta. Aiheen täsmentyminen ja keskeiset käsitteet loivat pohjan tutkimuskysymyksille. Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset valitsimme aiheen perusteella eli mistä haluamme saada tietoa ja kokemuksia. Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia kokemuksia varhaiskasvattajilla on lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessista?
2. Miten lapsen varhaiskasvatussuunnitelma näkyy päiväkodin pedagogisessa arjessa?
3. Miten varhaiskasvattajat kehittäisivät lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessia?

3.2 Metodologiset lähtökohdat

Kvalitatiivisen tutkimuksessa tavoitteena on ymmärtää tutkittavana oleva kohde ja työympäristö, jossa tutkimus toteutetaan. Yleistettävyyys ja päättely eivät ole kvalitatiivisen tutkimuksen periaatteita, sillä siinä tutkitaan ainoastaan yksittäisen ryhmän kokemuksia

tutkittavasta aiheesta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 181–182.) Valitsimme kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän, koska opinnäytetyössämme kuvailemme yksittäisten varhaiskasvattajien kokemuksia ja tulokset eivät ole yleistettävissä muihin päiväkoteihin.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimuskysymykset ohjaavat tutkimusstrategisia valintoja (Hirsjärvi ym. 2014, 137–139). Opinnäytetyömme tarkoitus on kuvaileva, kuten kvalitatiivinen tutkimus voi olla. Opinnäytetyöhön valituilla varhaiskasvattajilla on kokemuksia lapsen vasu-prosessista. Vilkan (2015, 135) mukaan kvalitatiiviseen tutkimukseen osallistuvat henkilöt valitaan tutkimuskysymysten perusteella, oleellista valinnoissa on osallistuvien henkilökohtaiset kokemukset, jotka liittyvät tutkittavaan asiaan.

Kvalitatiivisessa tapaustutkimuksessa lisäksi tavoitteena on ymmärtää tarkastelussa oleva asia laajana sekä monimutkaisena kokonaisuutena ja se muodostuu erilaisista näkökulmista (Häikiö & Niemenmaa 2007, 42). Siinä pyritään vastaamaan kysymyksiin miten ja miksi. Tapaustutkimuksessa kuvataan perusteellisesti tutkimuksen kohteena oleva asia sekä kerätään mahdollisimman laaja aineisto. Usein tapaustutkimuksissa näkyy esimerkiksi holistisuus eli laaja-alainen analyysi tapauksesta, mielenkiinto sosiaalisiin prosesseihin, eri menetelmien hyödyntäminen ja aiempien tutkimusten huomioiminen. (Bamberg, Jokinen & Laine 2007, 10.) Pyrimme saamaan opinnäytetyömme aiheesta mahdollisimman laaja-alaisen ja monipuolisen kuvauksen, joten valitut varhaiskasvattajat edustivat eri koulutusaloja ja toimivat eri työtehtävissä. Opinnäytetyössämme huomioimme aihetta käsitteleviä aiempia tutkimuksia, mutta emme tehneet päätelmiä niiden perusteella, sillä tapaustutkimus kuvaa aina yksittäistä kohdetta.

3.3 Aineistonkeruu ja kohderyhmä

Aineistonkeruumenetelmä opinnäytetyössämme oli teemahaastattelu, joka tehtiin ryhmässä. Teemahaastattelu on tutkijan ehdoilla etenevä keskustelutilanne, jossa vuorovaiikutustilanteessa pyritään selvittämään haastateltavien kokemukset ja mielipiteet tutkittavasta aiheesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa teemahaastattelu on yleinen tapa kerätä aineistoa. (Eskola & Vastamäki 2015, 27.) Ryhmässä toteutettava teemahaastattelu oli luonteva valinta opinnäytetyömme aineistonkeruumenetelmäksi, sillä tarkoituksena oli kuvailla varhaiskasvattajien kokemuksia ja ne tulivat paremmin ilmi vapaamuotoisessa

keskustelussa, johon osallistui useampi henkilö. Lisäksi teemahaastatteluun osallistuvat ovat tottuneet työskentelemään tiimissä.

Kysymys siitä, minkälaista tietoa etsitään ja mistä sitä kerätään, ohjaa yleensä metodin valintaa. Kun tutkimuksessa halutaan selvittää, mitä ihmiset ajattelevat, tuntevat ja kokevat käytetään esimerkiksi haastatteluja tai kyselylomakkeita. Metodien valintaa ohjaavat myös eettiset kysymykset, koska tietoa ei voi koota yksityisyyttä loukkaavien metodeja käyttämällä. (Hirsjärvi ym. 2014, 183-184, 186.) Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun, koska mielestämme sillä saadaan laaja ja luotettava aineisto tutkittavasta ilmiöstä, jota opinnäytetyössämme kuvailemme.

Tutkimuksen metodi muodostuu aineiston keräämisen tavoista ja käytännöistä. (Hirsjärvi ym. 2014, 183.) Siinä aiheet ovat määritelty ennalta, mutta kysymysten rakenne ja järjestys eivät ole tarkkoja. Teemahaastattelussa halutaan tietää, mitä joku ihminen ajattelee jostakin asiasta, se on haastattelijan ehdoilla tapahtuvaa keskustelua. Siinä halutaan selvittää haastateltavaa kiinnostava asia, joka liittyy tutkimukseen. Haastattelussa voidaan motivoida haastateltavia sillä, että he esimerkiksi saavat esittää omia mielipiteitään ja heillä on mahdollisuus saada oma ääni kuuluviin. (Eskola & Vastamäki 2015, 27–29.)

Ennen aineistonkeruuta lähetimme opinnäytetyöhön osallistuville saatekirjeen (LIITE 1) ja alkukyselyn (LIITE 2), jossa selvitimme heidän taustatietoja ja kokemuksia. Opinnäytetyössä toteutimme kyselyn Webropol – verkkokyselynä. Teemahaastattelun haasteena voi olla se, että haastattelijat eivät tunne haastateltavien kokemuksia ja käsityksiä aiheesta, vaan haastattelussa mennään suoraan tutkittavaan asiaan. Haastattelussa taustatiedoista olisi hyötyä, koska teemat muodostetaan tutkimuskysymysten näkökulmasta. Taustatietojen avulla voidaan paremmin ymmärtää haastateltavien näkemyksiä ja kokemuksia. On tärkeää muistaa, että ihmisten kokemukset ja kulttuurin rakenteet muuttuvat ajan kuluessa eikä niitä voida pitää pysyvinä. (Vilka 2015, 130–131.)

Opinnäytetyömme alkukysely lähetettiin kuudelle varhaiskasvattajalle, jotka päiväkodin johtaja valitsi. Päiväkodin johtaja tuntee tiimensä jäsenet, joten hänen oli selkeää tehdä valinnat opinnäytetyöhön osallistuvista henkilöistä. Heidät valittiin, koska heillä on kokemusta lapsen vasu-prosessista, he työskentelevät päiväkodin eri ryhmissä ja heidän

koulutustaustansa ovat erilaisia. Saimme kaikilta kyselyn saaneilta vastaukset alkukyselyyn ja sen mukaan haastateltavilla on varhaiskasvatuksen työkokemusta vähintään seitsemän vuotta ja heillä kaikilla on kokemusta eri-ikäisen lasten vasu-prosesseista.

Alkukyselystä saadut vastaukset eivät toimineet opinnäytetyömme aineistona vaan ne toimivat taustatietoina ja ne huomioitiin teemahaastattelun suunnittelussa. Taustatietojen selvittäminen ennen haastattelua auttaa haastateltavia pysymään nimettöminä, kun taustatietoja ei kerrota haastattelun yhteydessä. Kyselyn perusteella kaikki haastatteluun osallistuvat ovat olleet mukana lapsen vasu-prosessissa, joten haastattelussa voitiin keskittyä kokemuksiin. Alkukyselyyn vastasi kolme lastentarhanopettajaa ja kolme lastenhoitajaa. Heistä neljä osallistui teemahaastatteluun ja heidän lisäksi haastatteluun osallistui yksi lastenhoitaja, jonka päiväkodin johtaja valitsi poisjääneiden tilalle. Haastateltavista neljä työskenteli päiväkodissa lastenhoitajana ja yksi lastentarhanopettajana.

Ennen haastattelua lähetimme siihen osallistuville saatekirjeen (LIITE 3), jossa kerroimme yleisesti opinnäytetyöstämme, tulevasta haastattelusta ja siitä, kuinka se etenee. Sen yhteydessä pyysimme haastatteluun osallistuvilta luvan haastattelun äänittämiseen. Vilkan (2015, 133-134) mukaan saatekirje auttaa siinä, että osallistujat voivat valmistautua haastatteluun ennalta. Ympäristön valinnalla voidaan ennakoida teemahaastattelun sujuvuutta ja toteutetaan ympäristössä, joka soveltuu haastatteluun hyvin. Kävimme haastattelutilassa ennen haastattelua, jotta varmistuimme siitä, sopiiko tila ryhmähaastatteluun. Haastattelu pidettiin siihen osallistuvien työpaikalla. Se oli heille luonteva ympäristö puhua työhön liittyvistä asioista. Suunnittelimme haastattelun niin, että se kestää enintään tunnin.

Eskola & Suoranta (2003, 94) toteavat, että ryhmähaastattelusta voidaan saada toimiva ja runsaasti tietoa antava keskustelutilanne, jossa haastattelijat saavat toisiltaan tukea. Kirjoittajien mukaan toisten haastateltavien kokemukset ja kommentit voivat herättää muissa haastateltavissa uusia ajatuksia aiheeseen liittyen, jonka seurauksena haastattelusta saatu materiaali laajenee. Ennen teemahaastattelua lähetimme haastattelun osallistuville haastattelun teemat, jotta he pystyvät valmistautumaan haastatteluun. Opinnäytetyö toteutettiin ryhmähaastatteluna ja haastattelutilanteessa haastateltavien välillä muodostui paljon luontevaa keskustelua teema-alueista. Koimme, että haastateltavat saivat toisiltaan tukea

ja täydennystä ajatuksiinsa ja kokemuksiinsa. Mielestämme haastattelun sujuvuutta tuki se, että haastateltavat tunsivat toisensa entuudestaan.

Vilka (2015, 126) kirjoittaa, että tavoitteena ryhmässä toteutettavassa teemahaastattelussa on saada aikaan vastavuoroinen keskustelu haastateltavien välille ja haastattelijan tulee kannustaa heitä siinä, esimerkiksi jakamalla puheenvuoroja haastatteluun osallistujille. Haastattelun pitäjä ei osallistu yleiseen keskusteluun vaan hän johtaa keskustelua ja huolehtii, että haastattelun teemat tulevat käsiteltyä (Vilka 2015, 126). Ennen opinnäytetyömme aineistonkeruuta olimme suunnitelleet haastattelun rungon huolellisesti sekä läpikäyneet haastattelun kulun. Haastattelussa tehtävämme oli pitää keskustelua aiheesta sekä huolehtia keskustelun siirtymisestä luontevasti teemasta toiseen. Emme osallistuneet keskusteluun, mutta esitimme kysymyksiä sekä tarkennuksia aiheista, jotka haastattelussa nousivat esille.

Haastattelutilanne eteni teemahaastattelurungon mukaan (LIITE 4). Haastattelun teemat olivat lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi, pedagoginen arki ja kehittäminen. Tutkimuskysymysten pohjalta suunnittelimme teemat, joista haastattelu muodostui. Teemoihin mietimme valmiiksi mahdollisia apukysymyksiä, joilla tarvittaessa ohjasimme keskustelua. Vilka (2015, 130) korostaa teemahaastatteluiden empiiristen kysymysten suunnittelussa sitä, että oleellista on tuntee muun muassa kohderyhmä ja ympäristö, jossa he toimivat. Suunnittelimme kysymykset siten, että ne ovat kuvailevia, kuten teemahaastattelussa kuuluu olla, eikä niihin voi vastata kyllä tai ei. Tarvittaessa pyysimme kysymyksiin tarkennuksia.

Vilkan mukaan teemahaastattelussa haastattelijan tehtävänä on huolehtia siitä, että haastattelu pysyy aiheessa ja kaikkien ääni tulee kuuluviin haastattelun aikana. Haastattelussa ei ole yleensä väliä sillä, mikä on käsiteltävien teemojen järjestys. (Vilka 2015, 126–127.) Teemahaastattelun rungossa olimme numeroineet teemat, mutta haastattelun aikana teemojen järjestys ei aina pysynyt samana, vaan esimerkiksi ensimmäisen teeman aikana esille nousi jo kolmannen teeman eli kehittämisen aiheita. Koimme tärkeäksi sen, että jokaisesta teemasta tulee keskustelua tasapuolisesti.

3.4 Aineiston analyysi

Saatuja aineistoja täytyy arvioida ja analysoida, jotta asiasta voidaan muodostaa kokonaiskuva (Hirsjärvi ym. 2014, 183). Teemahaastattelu nauhoitetaan, jonka jälkeen nauhoitus litteroidaan eli muokataan tekstimuotoon, jolloin aineisto on helpompi analysoida ja etsiä vastauksia tutkimuskysymyksiin. Litteroinnissa aineisto käydään läpi kohta kohdalta ja se auttaa aineiston analysointia. Siinä on tärkeää, että haastateltavan puhe kirjoitetaan ylös samalla tavalla kun hän on sen sanonut. (Vilkkä 2015, 137–138.) Teemahaastattelun jälkeen jaoimme nauhoitetun haastattelun puoliksi ja litteroimme molemmat puolet haastatteluaineistosta. Litteroinnin teimme tarkasti ja siihen meni aikaa yhteensä 13 tuntia. Litteroidun aineiston määrä oli 27 sivua.

Litteroinnin jälkeen aineisto voidaan teemoitella eli haastattelu lajitellaan osa-alueisiin. Sen avulla tulosten analysointi on helpompaa, koska siinä vastaukset käsitellään tutkimuskysymys kerrallaan. (Eskola & Vastamäki 2015, 42–43.) Käytimme opinnäytetyösämme teemoittelua, koska litteroitu aineisto oli laaja ja sen avulla sitä oli selkeämpi analysoida. Aloitimme teemoittelun heti litteroinnin jälkeen. Siinä jaoimme aineiston tutkimuskysymysten mukaan, jäsensimme aineistoa selkeämmäksi ja perehdyimme saatuun aineistoon perusteellisesti. Aineiston käsittelyssä esille nousevat tutkimuskysymyksille yhteiset asiat, jotka voivat liittyä ennalta määriteltyihin tutkimuskysymyksiin tai esiin voi nousta myös uusia aiheita. Ne voivat olla jopa mielenkiintoisempia ja paljastaa aiheiden välisiä yhteyksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 173.) Aineiston teemoittelussa ei tullut esille uusia aiheita, mutta aineistossa aiheet menivät osittain limittäin. Koemme tämän kertovan siitä, että tutkimuskysymykset tukivat toisiaan ja ovat yhteydessä toisiinsa.

Teemoittelun jälkeen aineistosta on kerättävä oleellimmat asiat. Oleellisten asioiden valitsemisessa auttaa aineiston tunteminen ja tarkasti tehty teemoittelu. Analyysivaiheessa teemoihin liittyvä aineisto voidaan jakaa useisiin osiin ja yhteen teemaan voi liittyä useita asioita. (Eskola 2015, 197-198.) Kävimme aineiston huolellisesti läpi useaan kertaan, jonka myötä aineisto tuli tutuksi, kokosimme yhtäläisyydet ja oleellimmat asiat siitä. Opinnäytetyön tulokset alkoivat muodostua analyysin myötä. Eskola (2015, 197) korostaa, että analyysia tehdessä jokainen työvaihe tulee tehdä huolella, sillä tulokset muodostuvat niistä.

Tulokset ovat omia tulkintoja aineiston oleellisimmasta asioista. Niitä kirjoittaessa yhdistetään tutkijan ajattelu ja aineisto. Tulosten muodostumisen jälkeen ne yhdistetään teoriatietoon ja aikaisempiin tutkimuksiin. (Eskola 2015, 198, 201). Opinnäytetyössä havainnollistimme ja täydensimme tuloksia aineistosta poimituilla sitaateilla. Moilasen ja Rähän (2015, 69) mukaan sitaattit lisäävät tekstin vaihtelevuutta ja tukevat saatuja tuloksia, mutta tärkeää on löytää sopiva rytmi sitaattien ja tekstin välillä. Opinnäytetyömme johtopäätöksiä tehdessä yhdistimme tuloksiin teoriaa aiemmin laaditusta tietoperustasta sekä aiheesta tehdyistä tutkimuksista. Johtopäätöksen tekemisen jälkeen palasimme saattuihin tuloksiin tiivistäen ja jäsentäen niitä sekä lopuksi tarkensimme johtopäätöksiä.

3.5 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen tarkoituksena on saada luotettavaa tietoa tutkimuksen kohteena olevasta asiasta. Selvittäessä tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan millaista tietoa tutkimuksella on tuotettu ja onko se totuudenmukaista. Luotettavuutta on arvioitava tutkimustyön, saadun tiedon ja sen hyödyntämisen kannalta. Sitä voidaan arvioida esimerkiksi kvalitatiivisen tutkimuksen kriteereillä, joita ovat uskottavuus, vahvistettavuus, refleksiivisyys ja siirrettävyys. (Kylmä & Juvakka 2007, 127.) Opinnäytetyössä pyrimme kuvaamaan prosessin etenemisen yksityiskohtaisesti ja selkeästi. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta lisää tarkka kuvaus tutkimuksen toteuttamisesta kaikissa prosessin vaiheissa (Hirsjärvi ym. 2014, 232). Olemme arvioineet työn luotettavuutta opinnäytetyön eri vaiheissa ja reflektoineet omaa toimintaa ja sen vaikutusta opinnäytetyöprosessiin.

Tutkimusetiikka kulkee mukana koko tutkimusprosessin ajan. Luotettavan tutkimuksesta tekee se, että jokaisen valinnan kohdalla tutkija pohtii tehtyjen valintojen luotettavuutta, tätä arviointia tehdään koko prosessin ajan aiheen valinnasta pohdintaan. Vilkan mukaan kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on luotettava, kun tutkimuskohde ja tutkimukseen käytettävä materiaali sopivat yhteen ilman merkityksettömien tekijöiden vaikutuksia. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa toteuttaminen ja luotettavuus kulkevat yhdessä eivätkä erillisinä tapahtumina. (Vilka 2015, 41, 198-197.)

Ennen tutkimuksen aloittamista on sovittava siihen osallistuvien henkilöiden kanssa jokaisen asema, oikeudet, vastuu ja velvollisuus. Nämä tulee olla kaikkien osapuolien hyväksymiä ja ne tulee tehdä kirjallisena. (Vilka 2015, 47). Lähetimme opinnäytetyöhön

osallistuville saatekirjeen sekä alkukyselyyn että teemahaastatteluun. Saatekirjeissä kerroimme haastateltaville tietoa opinnäytetyöstämme, miksi sen teemme ja mikä haastateltavien rooli opinnäytetyössämme on. Pyysimme saatekirjeen yhteydessä haastateltavilta luvan haastattelun nauhoittamiseen. Saatekirjeissä kannustimme ottamaan meihin yhteyttä mieltä askarruttavissa kysymyksissä, haastateltavien tavoitettavissa olemisella pyrimme luomaan avoimen ja luotettavan ilmapiirin jo ennen haastattelua. Koimme näiden asioiden tukevan työmme luotettavuutta ja eettisyyttä.

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa teimme valintoja, jotta saisimme mahdollisimman monen kutsutuista osallistuvan haastatteluun. Huomioimme haastateltavat opinnäytetyön alkukyselyssä ja haastattelussa siten, että teimme heille osallistumisen niihin helpoksi. Alkukysely toteutettiin verkossa, sillä verkossa tehtävä kysely on vastaajaystävällinen, sen voi täyttää ympäristössä ja tilanteessa joka itselle sopii parhaiten. Muistutuskirjeen myötä kaikki kenelle kysely lähetettiin, vastasivat alkukyselyyn. Haastattelu pidettiin osallistuvien työpaikalla, joten heidän oli mahdollista osallistua haastatteluun työpäivän aikana ja ympäristö oli heille luonteva puhua työhön liittyvistä asioista. Mielestämme haastateltavien sitoutuminen opinnäytetyöhön lisäsi opinnäytetyömme luotettavuutta. Eskola & Vastamäki (2015, 30) korostavat haastattelutilan merkitystä, kun ympäristö on haastateltaville tuttu ja turvallinen, on haastattelulla suurempi todennäköisyys onnistua.

Hyvän tieteellisen käytännön mukaan tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmät ovat eettisesti kestäviä. (Vilka 2015, 41.) Olemme huomioineet, että käytettävät aineistonkeruu- ja tutkimusmenetelmät ovat yleisesti hyväksytyjä ja aiheeseen soveltuvia. Hirsjärven ym. (2014, 186) mukaan metodien valintaa ohjaavat myös eettiset kysymykset, koska tietoa ei voi koota yksityisyyttä loukkaavien metodeja käyttämällä. Metodien valinnassa tiedostimme sen eettisyyden ja luotettavuuden. Huomioimme eettisyyden esimerkiksi siten, että haastatteluun osallistuvat pysyvät nimettöinä, kuten he itse toivoivat.

Suunnittelimme alkukyselyn ja teemahaastattelun siten, että kysymykset eivät olleet johdattelevia, eikä niihin voi vastata kyllä tai ei. Haastattelua suunniteltaessa mietimme valmiiksi mahdollisia tarkentavia kysymyksiä, jotta vältytään väärinymmärryksiltä. Lisäksi kerätty aineisto on saatu vuorovaikutustilanteesta, jossa kokemuksia nousi monipuolisesti esille. Vilkan (2015, 133) mukaan laadullisessa tutkimuksessa on huomioitava tutkimuk-

sen olevan yhteydessä aikaan, paikkaan ja tilanteeseen. Lisäksi ne voivat vaikuttaa haastattelun laatuun ja sen myötä siihen, kuinka aineisto vastaa tutkimuskysymyksiin. Opinnäytetyön haastattelusta saatu aineisto on kokemuspohjaista, joten siitä saatuja tuloksia ei voida yleistää.

Teemahaastattelussa oleva juoni on oleellista motivoidessa haastateltavaa keskusteluun. Juoni luo vaikutelman haastattelun johdonmukaisesta etenemisestä ja voi vaikuttaa keskustelun lisääntymiseen. (Vilka 2015, 134.) Suunnittelimme haastattelun rungon eli juonen tarkasti teemojen mukaan ja lähetimme sen haastateltaville sähköpostitse etukäteen, jotta haastateltavat pystyvät orientoitumaan tulevaan haastatteluun ennalta. Lisäksi teemahaastattelurunko oli kokoajan nähtävillä haastatteluajan. Koimme, että aiheiden tietäminen ennalta vaikutti haastattelun kulkuun positiivisesti, se vähensi haastateltavien jännitystä ja lisäsi aiheiden syvällisempää pohtimista.

Tutkimusetiikassa tulee pohtia sitä, kuinka huomioidaan tutkimukseen osallistuvien anonymiteetti ja säilytetään tutkimuksesta saadut aineistot (Vilka 2015, 47). Tiesimme haastatteluun osallistuvien nimet, mutta heidän anonymiteetin huomioimme siinä, että he vastasivat alkukyselyyn nimettöminä. Teemahaastattelussa emme kysyneet haastateltavien nimiä anonymiteetin suojelemisen vuoksi ja opinnäytetyössämme heidän kokemukset kuvataan ilman, että vastausta voidaan yhdistää johonkin yksittäiseen henkilöön. Tätä korostimme haastattelun aluksi, jotta haastateltavat kertoisivat kokemuksistaan totuudenmukaisesti ja heidän ei tarvitsisi miettiä, että vastaus olisi yhdistettävissä haastateltavaan. Tästä johtuen suoria lainauksia ei ole tekstissä identifioitu. Koemme, että identifioiminen ei olisi merkittävästi vaikuttanut aineistoon, sillä haastateltavien mielipiteet olivat yhdenmukaisia ja he myötäilivät toistensa puheenvuoroja. Yleisesti aineiston identifioiminen lisää tutkimuksen luotettavuutta ja mielestämme se on tärkeää erityisesti jos aineistossa on paljon erilaisia mielipiteitä.

Korostimme opinnäytetyöhömmme osallistuville varhaiskasvattajille sitä, että olemme kiinnostuneita heidän kokemuksistaan ja ajatuksistaan, eikä opinnäytetyömme tarkoitus ole arvioida heidän osaamistaan ja ammattitaitoa. Haastattelun alussa on tärkeää varmistaa, että haastateltavat tietävät tutkimuksen päämäärän ja ovat edelleen mukana tutkimuksen tekemisessä (Vilka 2015, 133–134). Eskola & Vastamäki ovat sitä mieltä, että aloi-

tuspuheella luodaan mukava ja tarpeeksi rento ilmapiiri haastateltavien ja haastattelijoiden välille. Aloituspuheella on lisäksi merkittävä rooli luottamuksellisen vuorovaikutuksen luomisessa. (Eskola & Vastamäki 2015, 32). Varmistimme nämä asiat ennen haastattelun alkua, jotta jokainen osallistuva oli tietoinen oikeuksistaan ja kävimme vielä läpi haastattelun teemat ja kulun. Pyrimme omalla toiminnallamme luomaan haastattelutilanteesta rennon, avoimen ja kaikkia osallistavan. Vilkan (2015, 133) mukaan haastattelijalla voi omalla olemuksellaan sekä motivoida että poistaa jännitystä haastateltavilta.

Haastattelu nauhoitettiin kahteen eri laitteeseen ja nauhoitteesta otettiin varmuuskopiot nauhoitteen säilymistä turvaamiseksi. Nauhoitteet litteroitiin kokonaan ja tarkasti. Tarkasti litteroitu aineisto kertoo tutkimuksen luottamuksellisuudesta (Vilka 2015, 138). Hävitimme nauhoitteet ja litteroinnit kun opinnäytetyömme oli valmis. Opinnäytetyön analyysivaiheessa kävimme litteroidun aineiston useaan kertaan huolellisesti läpi, jonka myötä aineisto tuli tutuksi ja tulosten saaminen oli sujuvaa. Koemme, että aineiston laaja-alainen tunteminen lisää myös opinnäytetyömme luotettavuutta.

Tutkimusraportilla on oleellinen rooli määriteltäessä luotettavuutta, kirjoittajan tehtävänä on luoda lukijalle johdonmukainen kuvaus tulkinnoistaan sekä niihin johtaneista perusteista. Raportin avulla kirjoittaja välittää tiedon siitä, onko tutkittavasta asiasta muodostunut kokonaiskuva uskottava. (Kiviniemi 2015, 86–87.) Opinnäytetyössä kiinnitimme paljon huomioita tekstiin ja ulkoasuun. Korjasimme ja täydensimme kirjoitettua tekstiä useassa eri vaiheessa, jotta lopputuloksesta tulisi yhdenmukainen ja selkeä. Pyrimme perustelemaan tehdyt valinnat hyvin ja kuvaamaan opinnäytetyöprosessia avoimesti, jotta opinnäytetyömme olisi luotettava ja eettisyyttä kunnioittava.

4 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Opinnäytetyössämme tutkimuskysymyksiä oli kolme. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen on tarkoitus kuvailla varhaiskasvattajien kokemuksia lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessista. Toinen tutkimuskysymys käsittelee lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ilmenemisestä päiväkodin pedagogisessa arjessa ja kolmannen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on kuvailla, miten varhaiskasvattajat kehittäisivät lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessia. Seuraavaksi esittelemme opinnäytetyöstä saatuja tuloksia kolmen tutkimuskysymyksen mukaisesti ja tulokset on jäsennetty teemoittain. Tuloksia havainnollistamme aineistosta otettujen suorien lainauksien avulla, sillä koemme niiden tukevan tutkimuksesta saatuja tuloksia ja lisäävän niiden ymmärtämistä.

4.1 Lapsen vasu-prosessin moninaisuus

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä kehotimme varhaiskasvattajia kertomaan kokemuksistaan lapsen vasu-prosessista. Haastattelussa lapsen vasu-prosessista korostui lasten yksilöllisen huomioimisen tärkeys ja muuttunut vasu-prosessi. Lisäksi haastateltavat kokivat tärkeäksi tiimityöskentelyn, esimiestasolta saadun tuen ja kasvatuskumppanuuden merkityksen.

Lapsen vasua kuvattiin haastattelussa vaativaksi, isotöiseksi, haastavaksi, mutta myös antoisaksi prosessiksi. Prosessin myötä varhaiskasvattajat oppivat tuntemaan lapsen syvällisemmin ja se lisää lasten yksilöllistä huomiointia. Haastattelussa tuli esille lapsen vasu-prosessin muuttuneen kyseisessä päiväkodissa viime vuosina. Lapsen vasu on siirtynyt sähköiseen palveluun ja muutos on koettu positiivisena. Muutoksen alkuvaiheessa sähköinen lomake koettiin hankalaksi käyttää, mutta kokemuksen ja käytön myötä palvelu on todettu hyväksi ja arkea helpottavaksi. Sähköiset vasut auttavat esimerkiksi henkilökunnan vaihtuessa, sillä he näkevät helposti ja nopeasti ryhmän tärkeimmät tiedot sekä toiminta-ajatukset.

”Onhan se tosi vaativaki – et me aikaa siihe pannaan, et me saahaan tehtyä ne. Mut onha se ihan älyttömän antosaaki. Et siinä oppii tuntemaan kaikkia lapsia vähä syvemältä. Et ihan mielettömän hyvähän se on –”

Haastattelussa korostui, että kaikki vasut ohjaavat toiminnan suunnittelua ja toteutusta. Ryhmän vasu muodostuu lasten vasujen pohjalta, joten niistä esille nousevat asiat ohjaavat ryhmien toiminnan suunnittelua. Kaikki lapseen liittyvät asiat ovat nähtävillä samassa paikassa, sähköisessä Muksunetissä. Haastateltavien mielestä tämä helpottaa tärkeiden asioiden löytymistä ja arvioinnin tekemistä. Arviointi koettiin toimivammaksi erityistuen tarpeessa olevien lasten kohdalla, sillä heidän asioihin palataan aina palaverissa, joita on enemmän kuin muilla lapsilla. Muksunetissä näkyvät ajan tasalla olevat tiedot ja selkeästi päivämäärät, jolloin kirjaukset on tehty.

Et ne kunnan ja päiväkodin vasut ja ryhmävasut on tavallaan siellä pohjalla mejän toiminnassa, mutta myöskin sitte toisinpäin. -- sitte ku on käyty kaikki lapset ja niiden tarpeet läpi nii sitte voi muodostaa sitä oman ryhmän vasua, että mikä just siinä keväänä tai syksynä on ne asiat mitkä nousee esille.

Varhaiskasvattajat kertoivat haastattelussa, että lapsen vasujen avulla voidaan arvioida tavoitteiden täyttymistä. Lisäksi niiden pohjalta voidaan arvioida ryhmän toimintaa ja tehdä jatkosuunnitelmia. Haastateltavien mukaan lasten vasut auttavat huomioimaan lapset yksilöllisemmin ja niiden avulla jokainen lapsi tulee huomatuksi. Jokaisesta lapsesta käytävä vasu-keskustelu syventää tietoa lapsesta, koska esille nousee useamman havaintoja lapsesta. Aineistossa haastateltavat sanoivat arjessa olevan mahdollista se, että vahvat lapset vievät huomiota hiljaisemmilta. Ilman lapselle tehtäviä vasuja osa lapsista voisi jäädä vähemmälle huomiolle. Haastateltavien mukaan yksilöllisen huomioimisen merkitys korostuu ryhmäkokojen kasvaessa.

”Että isossa ryhmässä lapsen yksilöllinen huomioiminen on hirmu tärkeätä. -- voi jäähä asioita huomaamatta, et on hirmu tärkeä kyllä pysähtyä aina joka lapsen kohalle ja yksilöllisiä asioita nostaa esille.”

Aineiston mukaan tiimityöskentely on merkittävä osa lapsen vasu-prosessia. Tiimit tekevät yhdessä havaintoja lapsista, ne kootaan yhteen ja niiden pohjalta lapsen vasu täytetään. Tiimityötä pidetään toimivana, koska siinä vastuu jakautuu työntekijöiden kesken,

eikä kenenkään työtaakka muodostu liian suureksi. Tiedonkulku on selkeää ja toimivaa onnistuneessa tiimityöskentelyssä ja silloin kaikilla tiimin jäsenillä on samat tiedot lapsista. Tiimityöskentely koetaan tärkeäksi ja sille varattua aikaa arvostetaan ja sen myötä kaikki tiimin jäsenet oppivat tuntemaan jokaisen lapsen paremmin.

”Ja se on tosi hyvä koska jos joku muu huomioi jotaki muuta – tai hoksaa jotaki ja tulee semmosta yhteistä keskustelua – ja samalla tulee kaikille kaikista lapsista se tieto”

Haastattelussa ilmeni, että on tärkeää saada tukea lapsen vasu-prosessiin esimiestasolta. Kyseisessä päiväkodissa tiimityötä arvostetaan ja sille annetaan aikaa. Haastattelun mukaan tiimit kokivat tärkeäksi viikoittaiset palaverit, joissa suunnitellaan ja arvioidaan ryhmän toimintaa. Lisäksi tiimien kerrottiin arvostavan ilta-aikaa, joka mahdollistaa lasten vasujen tekoa tiimissä. Edellä mainittu toimintapa koetaan toimivaksi, sillä silloin aika ei ole lapsilta pois ja tiimi voi työskennellä rauhassa ilman keskeytyksiä. Haastateltavien mielestä heille annettu ilta-aika on käytetty tehokkaasti hyödyksi.

”Ja ku kaikki on yhtä aikaa siinä nii se on kaikilla heti se tieto - että se ei jää roikkuu – et joku ei tiiä jostaki lapsesta jotaki”

Aineiston mukaan vanhempien kanssa käytävä vasu-keskustelu mahdollistaa lapsen henkilökohtaisten tarpeiden ja vanhempien toiveiden huomioimisen. Lapsen vasu-prosessissa vanhemmilla on tärkeä rooli ja työntekijät odottavat, että vanhemmat osallistuvat prosessiin. Molempien osapuolien osallistuminen prosessiin mahdollistaa kasvatuskumppanuuden toteutumisen. Kasvatuskumppanuudessa korostuu luottamus ja haastateltavien mukaan se alkaa rakentumaan vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välille jo lapsen tutustuessa uuteen hoitopaikkaan. Luottamus syventyy hoidon edetessä ja sen muodostumisen kannalta on tärkeää avoimuus, tiedonkulku ja vanhempien toiveiden kunnioittaminen. Haastateltavat kokevat luottamussuhteen lapsen muodostuvan vanhempien kautta, kun he luottavat työntekijöihin, voi lapsikin luottaa heihin.

”Ja se näkyy arjessa, tuo että vanhempia on kuunneltu, sen näkkee sen heijän luottamuksen meitä kohtaan, et jos niitä ei kuunneltais niin ei lapsenkaan luottamus eikä vanhempien luottamus ois semmosta. Et sen näkee et se toimii oikeesti meillä”

Aineistosta tuli esille perheiden erilaisuus ja vanhempien aktiivisuuden vaihtelevuus. Kaikki perheet eivät näe kasvatuskumppanuuden mahdollisuuksia, vaan koti ja päiväkotitoimivat eri tavalla. Haastattelussa ilmeni, että työntekijät voivat omalla aktiivisuudellaan vaikuttaa kasvatuskumppanuuden toteutumiseen ja he kannustavat vanhempia osallistumaan lapsen vasu-prosessiin. Haastateltavien mukaan suurin osa vanhemmista osallistuu lapsen vasu-keskusteluun.

Haastattelussa korostui vanhempien kanssa käydyn päivittäisen avoimen vuorovaikutuksen tärkeys. Haastateltavat kokivat, että avoin yhteistyö vanhempien kanssa sujuu hyvin ja arkipäiväisessä vuorovaikutuksessa otetaan myös esille lapsen vasuun liittyviä asioita. Lapsen vasu-keskustelut ovat tärkeä osa prosessia, sillä vanhemmat eivät välttämättä tuo kaikkia asioita arjen vuorovaikutuksessa esille. Keskustelua pidetään yksilöllisenä ja siinä saadaan rauhassa keskittyä lapseen. Työntekijöiden mielestä myös vanhemmat kokivat yksilöllisen keskustelun tärkeäksi, mutta vanhempien suhtautuminen keskusteluun vaihtelee. Osalla vanhemmista on työntekijöiden mukaan odotuksia vasu-keskusteluun ja aina siihen varattu aika ei riitä. Työntekijät kokivat, että vanhemmat eivät pitäneet vasu-keskustelua erityisen tärkeänä silloin, kun huolta lapsesta ei ole ilmennyt. Haastateltavien mielestä myös pitkään jatkunut hoitosuhde saattaa näkyä vanhempien ”kyllästymisenä” vuosittaisiin keskusteluihin.

”-- Nii joillekki se on hirmu tärkeä ja tavallaa ne odottaa, niillä on odotukset korkialla siinä ja se puoli tuntia ei riitä millään siihen. -- Sitte taas joittenki vanhempien on tosi vaikea löytää sitä aikaa etes.”

4.2 Lapsen vasu mukana päiväkodin arjessa

Toinen tutkimuskysymys käsitteli pedagogista arkea ja pyysimme haastateltavia kuvailemaan sitä. Varhaiskasvattajien mielestä lasten vasut ovat pedagogisen arjen taustalla. Haastateltavat kertoivat, että tiimit suunnittelevat ryhmän toimintaa viikkopalavereissa ja lasten vasut vaikuttavat pedagogisen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja pienryhmien muodostukseen.

Lasten vasut ilmenevät pedagogisessa arjessa myös siten, että niistä esille tulevien asioiden pohjalta sekä lasten kehitystasot huomioiden suunnitellaan toimintaa koko päiväkotiryhmälle. Haastateltavat kertoivat lapsen vasujen kulkevan mukana päiväkodin päivittäisessä toiminnassa, vaikka niitä ei joka päivä konkreettisesti katsottaisi, arvioitaisi tai päivitetäisi. Varhaiskasvattajat kokevat, että pedagogiikka ei ole pelkästään ennalta suunniteltua vaan myös arjessa tapahtuvaa toimintaa. Tämä tarkoittaa, että arjen tilanteissa, kuten siirtymätilanteissa harjoitellaan vasuun kirjattujen tavoitteiden mukaisia taitoja. Varhaiskasvattajat kertovat, että pedagoginen toiminta suunnitellaan, mutta sen toteutus on sekä suunnitelmallista että joustavaa, jossa huomioidaan ryhmä ja senhetkinen tilanne.

”Siis se vasu ohjaa ja vaikuttaa siellä taustalla ja se tulee näissä hetkissä sitte esille. -- meillä ei tosiaan varsinaisesti päiväjärjestyksessä lue mitä pedagogista me opetellaan mikäki päivä vaan me opetellaan niissä arkijutuissa.”

Päiväkodin pedagogisessa suunnittelussa hyödynnetään moniammatillista yhteistyötä, esimerkiksi puheterapeutilta saatuja vinkkejä otetaan koko ryhmän käyttöön. Pedagoginen toiminta suunnataan lapsille heidän kehitystason mukaan ja tärkeää on, että toiminnasta hyötyy ainakin sitä tarvitsevat. Haastateltavien mielestä yhden lapsen tarpeista hyötyy useampi lapsi, kun toimintaa ei suunnata vain sille lapselle, jonka vasuun se on kirjattu tavoitteeksi. Aineistosta ilmeni, että pedagoginen suunnittelu tapahtuu lasten tarpeiden pohjalta. Tarpeet huomataan sekä vasuista että arjessa tapahtuvan havainnoinnin pohjalta. Haastateltavien mukaan lasten vasujen tarkistaminen tapahtuu yleensä arjen vuorovaikutuksessa ja havainnointia ei aina heti kirjata lapsen vasuun.

”-- Että paljon enempi ne siellä meidän arjessa näkyy mitä me osataan edes ajatella. -- ei hirveästi semmosia taukoja tuu, että istunpa koneelle ja käyn arvointia läpi ja kirjaan.”

Aineiston mukaan päiväkodissa ryhmän toiminta suunnitellaan lapsilähtöisesti, siinä huomioidaan lasten oppivan leikin kautta. Haastateltavien mukaan toiminnalla on pedagogiset tavoitteet ja vapaata leikkiä sekä siinä opittavia taitoja arvostetaan pedagogisessa toiminnassa. Aineistosta korostui lasten leikin merkitys päiväkodin arjessa ja aikuisten tehtävänä siinä on auttaa, ohjata ja havainnoida lasten leikkiä tarpeen mukaan. Leikin kautta

lapset voivat ilmaista kiinnostusten kohteita, jotka varhaiskasvattajat huomioivat pedagogisessa suunnittelussa. Lisäksi haastateltavat kertoivat, että leikin avulla lapsia haastetaan oppimaan uusia asioita kannustamalla heitä poistumaan mukavuusalueeltaan.

”Et haastavtki asiat ja hankalat tai kehitettävät asiat, ne pystyy luovimaan sinne leikin ja touhun mukaan, että se nimenomaan sen lapsen mielenkiinnon kohteen mukaan.-- ”

Varhaiskasvattajat kertoivat, että lasten yksilöllisyys huomioidaan pedagogisessa suunnittelussa esimerkiksi siten, että uutta opitaan portaittain, helposta haastavampaan. Yksilöllisyyden huomioimisessa korostui vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön ja työntekijöiden päivittäin tekemän havainnoinnin merkitys. Lapselle suunnitellaan tavoitteet yhdessä vanhempien kanssa. Haastateltavat pitivät oleellisena huomioida lapsen kehitystaso, vireystila sekä aikuisen toimiminen kannustavasti ja johdonmukaisesti. Tiedonkulun toimivuus koettiin haastattelussa tärkeäksi ja haastateltavat arvostavat arjen vuorovaikutusta vanhempien kanssa. Heidän mielestä oleellista on löytää yhteinen päämäärä vanhempien kanssa.

” -- Aina tuonti- ja hakutilanteessa otetaan puheeksi sitten, että nythän tämä toimii niin kun oli aikomus ja sitten siinä saatetaan miettiä, että no mitäs seuraavaksi.”

4.3 Lapsen vasun kehittämishaasteet

Kolmas tutkimuskysymys oli kehittäminen ja haastateltavat kertoivat, kuinka he kehittäsivät lapsen vasu-prosessia. Varhaiskasvattajien mielestä lapsen vasun kehitys on kulkenut oikeaan suuntaan, mutta kehitettäväksi asioiksi haastateltavat kokivat arvioinnin ja tiedonkulun lisäämisen sekä sähköisen palvelun kehittämisen. Lisäksi kehitettävää olisi käytännön järjestelyissä kuten ajankäytön suunnittelussa.

Haastateltavat pitivät toimivana tapana käytäntöä, jossa tiimi kirjaa lapsen vasuja iltapäiväaikana. Aineiston mukaan varhaiskasvattajat kokivat sähköisen vasun, Muksunetin toimivaksi työvälineeksi. Sen myötä papereiden ja tiedotteiden määrä on vähentynyt ja hyväksi koettiin tietojen löytyminen samasta paikasta sekä dokumentoinnin toimivuus. Haastateltavien mielestä sähköisessä palvelimessa oleva vasu helpottaa niiden katsomista

ja sieltä löytyvät kaikki tiedot. Ajankohtaiset tiedot helpottavat myös arviointien tekemistä. Koko tiimin osallistumista lasten vasuihin pidettiin tärkeänä, sillä silloin vastuu jakaantuu useamman työntekijän kesken ja sen avulla havainnointi on monipuolisempaa. Haastateltavat korostivat sitä, että tiimillä on yhteinen päämäärä, jossa lapset ovat ensisijaisia.

”Ja antaahan se paljon suuremman näkökulman niihin asioihin silloin, kun siinä on useampi havainnoimassa ja kertomassa”

Haastateltavien mielestä Muksunetin käyttö helpottuu ja lisääntyy arjessa, kun se tulee tutuksi. Tämän koettiin lisäävän myös arvioinnin tekemistä. Aineistossa varhaiskasvattajat arvelivat vanhempien käyttävän Muksunettiä enemmän, kun sen käyttöön totutaan ja he huomaavat, että sitä voi käyttää missä ja milloin vain. Haastateltavien mielestä kehitettäviä asioita Muksunetissä ovat sen kehittäminen myös mobiilisovellukseksi, jonka he arvelevat helpottavan sen käyttöä. Lisäksi Muksunetissä lapsen vasu voisi olla selkeämmässä muodossa ja käytettävissä siten, että sieltä löytyvät tarvittavat tiedot helpommin.

”Sen sähköisen version, siinä on varmaan aina kehittämistä ja suunnittelua, että miten se ois helposti avattavissa ja luettavissa. Että miten sieltä oikeesti sitten heti löytää jonku asian.”

Haastateltavat kokivat kehitettäväksi asiaksi vasu-prosessissa arvioinnin tekemisen myös keväällä. Asioiden kirjaamista pidettiin tärkeänä, lasten vasut ovat paljon puheissa, mutta heidän mielestä kaikkea ei dokumentoida riittävän hyvin. Aineiston mukaan he kokivat, että arvioinnin voisi keväällä tehdä henkilökunnan kesken. Heidän mielestä se lisäisi motivaatiota perehtyä lasten vasuihin paremmin myös muulloin. He ehdottivat, että keväällä lasten vasuista tehtäisiin yhteenveto ja arviointi, joka lisäisi prosessinomaisuutta, sillä silloin tietoja arvioitaisiin säännöllisesti. Keväisin lasten vasuihin voisi kirjata saavutetut asiat ja laatia uudet tavoitteet esimerkiksi kesän ajaksi. Syksyllä niihin palattaisiin, jolloin prosessi jatkuisi sujuvasti.

”-- Arviointi ois tietyllä lailla semmonen kehittämisen paikka. -- Että siihen vois vielä palata lukukauden lopussa ennen seuraavan alkua. -- miten me onnistuttiin ja mitä kenenkin lapsen kohalla saatiin ja -- miten tämä vuosi meni tai mitä tässä on tapahtunut --”

Haastateltavat pitivät tiedonkulun toimivuutta tärkeänä ryhmävaihdoksissa, jotta uusi ryhmä saa ajankohtaista tietoa lapsista. Ajankohtainen tieto helpottaa lapsen vasun kirjaamista syksyllä. Tiedonsiirron merkitys korostuu erityisesti nivelvaiheessa, kun siirrytään päiväkodista koulumaailmaan. Haastateltavat kokivat haasteeksi ajan löytymisen lasten vasuille. Heidän mielestään lasten vasu-prosessin jatkuvuutta tulisi vahvistaa, jolloin tieto kulkisi paremmin sekä arviointia ja lasten vasujen päivittämistä tapahtuisi. Lisäksi haasteeksi koettiin henkilökunnan poissaolot ja vaihtuvuus sekä lapsiryhmien isot ryhmäkoot, jolloin yksittäisen lapsen havainnoimiselle ja huomioimiselle jää vähemmän aikaa.

Kehitettävää haastateltavat kertoivat olevan käytännön järjestelyissä, kuten esimerkiksi siinä, missä sijaitsee ryhmän tietokone. He pohtivat sitä, helpottaisiko tablettitietokoneen käyttö ryhmässä vasujen päivittämistä ja arvioinnin tekemistä. Aineistossa nousi esille ajankäytön suunnittelun helpottavan lasten vasujen täyttöä, esimerkiksi päivälevon aikana olisi työskentelyrauha päivittää lasten vasuja. Haastateltavat sanoivat muiden työntekijöiden joustavan tarpeen vaatiessa, jotta lasten vasujen kirjaamiseen saadaan aikaa järjestettyä. He kertovat ajan järjestymisen riippuvan päivästä ja heidän mielestään kaikkien työntekijöiden tulisi tiedostaa, että vasuihin menee aikaa.

Niin semmonen yhteenveto, ainaki itestä tuntuu, että se on välillä haastava ja iso-töinen prosessi tehdä -- yhtäänkö asiaa syvemmälle miettii, niin se on kyllä tärkeä jokaisen lapsen kohalla käy yksilölliset tarpeet ja huomiot. Nykyään on isot ryhmät -- että kyllä siihen on hyvä panostaa ja löytää aikaa. Ja kehitellä sitä eteenpäinkin, että ei saa unohtaa tuota, eikä ajatella, että se ei olisi tarpeen.

5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyömme sisälsi kolme tutkimuskysymystä, joiden tarkoituksena oli selvittää millaisia kokemuksia varhaiskasvattajilla on lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessista, miten lapsen varhaiskasvatussuunnitelma näkyy päiväkodin pedagogisessa arjessa ja miten varhaiskasvattajat kehittäisivät lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessia. Tässä luvussa käsittelemme opinnäytetyömme johtopäätöksiä.

Haastattelusta saatujen varhaiskasvattajien kokemusten mukaan lapsen vasu-prosessi on vaativa ja antoisa prosessi, joka lisää lasten yksilöllistä huomiointia ja auttaa tuntemaan lapset paremmin. Opinnäytetyömme mukaan lasten vasujen pohjalta muodostetaan ryhmän vasu, joka ohjaa pedagogista suunnittelua ja toteutusta. Lapsen vasun tehtävä on ohjata pedagogista toimintaa ja tukea lapsen yksilöllistä kasvua ja kehitystä (Kaskela & Kronqvist 2012, 34).

Opinnäytetyöstä saatujen tulosten perusteella voidaan todeta, että tiimityöllä on tärkeä merkitys lapsen vasu-prosessissa. Mikkola & Nivalainen (2014, 5) korostavat tiimityön olevan töiden jakamisen ja arjen järjestämisen lisäksi paljon laajempi kokonaisuus. Varhaiskasvattajien kokemuksista nousi esille se, että vastuun jakaminen tiimin kesken on oleellista vasu-prosessissa, sillä silloin kenenkään työtaakka ei muodostu liian suureksi. Tiimityöskentelyn eduiksi koettiin havainnoinnin monipuolisuus, jonka myötä koko tiimi oppii tuntemaan lapset paremmin. Varhaiskasvattajien tehtävään kuuluu lapsen kehityksen havainnointi ja sen huomioiminen toiminnan suunnittelussa ja lapsille tehtävissä vasuissa (Stakes 2006, 33). Hyöty tiimityöskentelyssä on asioiden jakaminen toisille, mikä lisää yhteisten toimintatapojen ja tavoitteiden ymmärtämistä (Mikkola & Nivalainen 2009, 76).

Tulosten mukaan lasten vasu-prosesseihin on tärkeää saada tukea esimiestasolta. Esimiehen tehtävänä on huolehtia siitä, että työyhteisön rakenteet ovat toimintaa tukevia (Mikkola & Nivalainen 2014, 12). Fonsén on tehnyt väitöskirjan varhaiskasvatuksen pedagogisesta johtajuudesta. Tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksen voimavara on pedagoginen johtajuus ja toimiakseen se edellyttää arvostusta ja tuntemusta varhaiskasvatuksen

pedagogiikkaa kohtaan. (Fonsén 2014, 180.) Haastattelun perusteella työyhteisön on oleellista järjestää aikaa tiimeille, jolloin lasten vasuja voidaan tehdä yhdessä. Haastateltavien mukaan käytössä oleva käytäntö, jossa tiimit kokoavat lasten vasuja ilta-aikaan, on koettu hyväksi ja toimivaksi.

Tulosten perusteella voidaan todeta kasvatuskumppanuuden olevan tärkeä lapsen vasu-prosessissa. Kasvatuskumppanuuden edellytyksenä on molemminpuolinen luottamus ja yhteisen päämäärän löytäminen. Kaskela ja Kronqvist (2012, 12) toteavat lapsen vasu-prosessin alkavan ensimmäisestä tapaamisesta perheen kanssa, jolla on suuri merkitys kasvatuskumppanuuden ja luottamuksen muodostumiselle. Opinnäytetyön tulosten mukaan varhaiskasvattajien aktiivisuudella voidaan vaikuttaa kasvatuskumppanuuden toteutumiseen. Lapsen vasu-prosessiin kuuluu oleellisena osana päivittäiset vuorovaikutustilanteet vanhempien kanssa ja nämä helpottavat myös vasu-keskustelun käymistä vanhempien kanssa. Kaskelan & Kekkosen (2006, 17) mukaan kasvatuskumppanuudessa varhaiskasvattajien ammattitaito ja vanhempien tietämys lapsestaan toimivat dialogissa toistensa kanssa ja tämä syventää arjessa tapahtuvaa keskustelua.

Opinnäytetyöstä saatujen tulosten mukaan lasten vasut ohjaavat pedagogisen toiminnan suunnittelua ja toteutusta eli ne ovat osa päiväkodin arkea. Alasuutari & Karila (2009, 88) kirjoittavat lasten vasujen tukevan varhaiskasvatuksen pedagogista tehtävää ja sen myötä lapsia arvioidaan avoimemmin. Tulosten perusteella tiimien tehdessä lasten tarpeita tukevia suunnitelmia toimintakaudelle, ottavat he huomioon sekä lasten vasut että arjen tilanteissa tehdyt havainnot. Opinnäytetyömme tulokset eroavat Alasuutarin (2010, 186) tekemästä tutkimuksesta, jonka havainnon mukaan lasten vasuja ei juurikaan käytetä suunniteltaessa ryhmän pedagogista toimintaa.

Ryhmäkohtaiset suunnitelmat ohjaavat toimintaa ja ne muodostetaan lasten vasujen sekä yleisten opetussisältöjen pohjalta. Varhaiskasvattajan työhön kuuluu päivittäin arvioida pedagogista toimintaa, jotta arki vastaa suunnitelmia ja siihen kuuluvia tavoitteita, sisältöjä ja toimintatapoja. (Heikka ym. 2011, 61.) Tulosten perusteella voidaan todeta, että pedagogiikka ei ole pelkästään ennalta suunniteltua vaan myös arjessa tapahtuvaa toimintaa, jossa huomioidaan ryhmän sen hetkinen tilanne. Tulokset kertovat lasten vasujen kulkevan mukana pedagogiikan arjessa, vaikka niitä ei päivittäin katsottaisi, arvioitaisi tai

päivitetäisi. Mikkola & Nivalainen (2009, 28) toteavat, että vasut ja muut laadittavat dokumentit ovat tehneet varhaiskasvattajien työstä haastavamman, sillä niiden myötä heidän täytyy tehdä työnsä näkyväksi. Haastattelun mukaan lasten vasuja tarkistetaan yleensä arjen vuorovaikutustilanteissa.

Lapsilähtöisessä varhaiskasvatuksessa lapset otetaan aktiivisina toimijoina mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen (Hujala ym. 2007, 56). Tulosten perusteella ryhmien toiminta suunnitellaan lapsilähtöisesti ja siinä huomioidaan lapselle ominaiset ja mieleiset tavat toimia. Lasten leikkiä arvostetaan ja tulosten mukaan aikuisen tehtävänä on auttaa, ohjata ja havainnoida lasten leikkiä. Havainnoinnin avulla varhaiskasvattajat saavat selville lasten kiinnostusten kohteita, jotka huomioidaan pedagogisessa suunnittelussa. Kaskela & Kronqvist (2012, 32) kirjoittavat leikkimisen, liikkumisen ja taiteellisen ilmaisun olevan lapsille luontevia tapoja toimia ja niiden avulla lapsi oppii uutta. Lapsen vasu-prosessissa tehtävät havainnot auttavat kuvaamaan kehitystä ja sen toteuttamista.

Aineistosta saaduista tuloksista korostuu yksilöllinen huomioiminen. Siinä on oleellista vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö ja työntekijöiden päivittäin tekemä havainnointi. Tulosten mukaan lapselle suunnitellaan tavoitteet vasuun yhdessä vanhempien kanssa ja niiden toteutumista arvioidaan. Alasuutarin & Karilan (2009, 85) mukaan arvioinnille ei ole kriteereitä, niiden muodostuminen tapahtuu yleensä varhaiskasvattajan ja vanhemman välisessä vuorovaikutuksessa. Lapsen vasu on saatujen tulosten perusteella varhaiskasvattajille tärkeä työväline. Sen avulla lapset huomioidaan yksilöllisemmin ja varmistetaan jokaisen lapsen huomioiduksi tuleminen.

Saadut tulokset kertovat varhaiskasvattajien kokevan haastetta lasten vasujen arvioinnissa. He ehdottivat vasujen arvioinnin tekemistä henkilökunnan kesken myös keväällä. Tulosten mukaan lasten vasu-prosessin jatkuvuutta tulisi vahvistaa, jolloin tieto kulkisi paremmin sekä arviointia ja lasten vasujen päivittämistä tapahtuisi. Uusi varhaiskasvatustuki tukee opinnäytetyömme tuloksia, sillä sen mukaan lapsen vasun toteutumista tulee arvioida ja se täytyy tarkastaa vuosittain (Laki lasten päivähoitosta annetun lain muuttamisesta 580/2015 7 a §).

Tulosten perusteella kehitystä haluttiin myös Muksunettiin. Heidän mielestä lapsen vasu voisi olla siellä selkeämmässä muodossa ja siitä voisi kehittää lisäksi mobiilisovelluksen.

Kehitettävää on myös käytännön järjestelyissä. Opinnäytetyön mukaan haasteita lapsen vasu-prosessissa ovat henkilökunnan poissaolot ja vaihtuvuus, isot ryhmäkoot sekä ajan löytyminen lasten vasuille. Tuloksista ilmeni ajankäytön suunnittelun ja joustavuuden helpottavan lasten vasujen tekemistä. Lisäksi kaikkien tulisi tiedostaa, että lasten vasujen laatimiseen menee aikaa. Alasuutarin tekemässä tutkimuksessa ajan vähyydellä ja lapsiryhmien koolla koettiin olevan yhteys siihen, että lapsen vasuja ei oteta suunnittelussa huomioon. Sekä Alasuutarin tekemässä tutkimuksessa että opinnäytetyömme tuloksissa ilmeni, että ajankäyttö ja suuret ryhmäkoot ovat haasteita tämän päivän varhaiskasvatuksessa. (Alasuutari 2010, 186.)

Psykologian emeritaprofessori Lea Pulkkinen on kritisoinut lapsen vasun merkitystä varhaiskasvatuksessa (Lehtilä 2015a, viitattu 28.4.2016). Opinnäytetyömme tulokset eroavat Pulkkinen mielihiteistä, sillä saatujen tulosten mukaan lapsen vasu on merkityksellinen pedagogisessa suunnittelussa ja toteutuksessa. Käytännön järjestelyillä lapsen vasu-prosessia voidaan entisestään kehittää. Päiväkodissa, johon opinnäytetyö toteutettiin, lapsen vasu-prosessi on kehittynyt positiiviseen suuntaan. Muutokset on hyväksytty, mutta niiden sisäistämiseen menee aikaa. Mikkola & Nivalainen (2009, 28) kirjoittavat kehittymistä tapahtuvan nopeammin kuin varhaiskasvattajat pystyvät ottamaan vastaan ja sisäistämään sitä.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessimme oli monivaiheinen prosessi. Prosessin vaiheet olivat erilaisia ja mielenkiinto eri vaiheiden tekemisessä vaihteli opinnäytetyön edetessä. Opinnäytetyöprosessi oli meidän ensimmäinen ja alussa tunsimme olevamme hieman hukassa, sillä kaikki oli uutta ja osittain sekavaa. Prosessin edetessä vaiheet selkeytyivät ja aloimme hahmottaa opinnäytetyöprosessin kokonaisuuden. Alusta alkaen suunnittelimme opinnäytetyöprosessia huolella ja mielestämme realistisesti. Suunnitelmat selkeyttivät prosessia, asioiden etenemistä ja opinnäytetyön valmistumista. Opinnäytetyöprosessin myötä opimme, kuinka kvalitatiivinen opinnäytetyö toteutetaan ja koemme, että jatkossa sen toteuttaminen olisi helpompaa.

Opinnäytetyön aikataulun luominen lisäsi motivaatiota ja sen avulla asiat tuli tehtyä ajallaan. Opinnäytetyöprosessi käynnistyi yhteistyökumppanin löydyttyä syksyllä 2015. Tämän jälkeen valitsimme aiheen ja näkökulman, jolla tarkastelemme aihetta. Syksyn 2015 aikana kirjoitimme opinnäytetyösuunnitelman, jolla haimme tutkimuslupaa Kempeleen kunnalta. Joulukuussa 2015 saimme tutkimusluvan ja allekirjoitimme yhteistyösopimukset. Alkukysely lähetettiin vastaajille tammikuussa 2016 ja kyselyn vastaukset analysoitiin maaliskuussa 2016, jolloin myös viimeistelimme teemahaastattelun rungon ja suunnitelman. Teemahaastattelu toteutettiin 16.3.2016, jonka jälkeen haastattelu litteroitiin ja aloitimme aineiston analysoimisen. Opinnäytetyön johtopäätökset tehtiin huhtikuussa 2016, jonka jälkeen viimeistelimme opinnäytetyöämme.

Opinnäytetyö eteni suunniteltujen aikataulujen mukaan, sillä teimme aikataulustamme realistisen, mutta joustavan. Molemmat tiedostivat siihen menevän aikaa, mutta olimme valmiita joustamaan muista asioista, jotta opinnäytetyö etenee suunnitellusti. Kirjoitimme opinnäytetyön suunnitelman syksyllä 2015, jonka jälkeen pidimme kahden kuukauden tauon työn tekemiseen. Tauko oli tarpeellinen ja se tuli luontevaan kohtaan, sillä sen jälkeen siirryimme työssämme seuraavaan vaiheeseen ja työskentely oli jälleen mielekästä. Mielestämme hyvä valinta oli keskittää opinnäytetyön tekeminen loppukevälle, jolloin

muita opintoja oli vähän ja aikaa oli käytettävissä työllemme. Opimme, että opinnäytetyöprosessi on laaja ja aikaa vievä prosessi, jonka kanssa ei voi kiirehtiä jos sen haluaa toteuttaa kunnolla.

Tärkeänä opinnäytetyössä pidimme molempien sitoutumista yhteiseen työhön ja päätimme jo prosessin alussa, että teemme kaikki vaiheet yhdessä ja olimme varanneet niihin aikaa riittävästi. Opinnäytetyöhön sitoutumista vahvisti molempien mielenkiinto ja arvostus aihetta kohtaan. Koimme yhdessä tekemisen lisäävän tekstin laatua ja koko työ mukailee samaa linjaa. Yhdessä kirjoittaminen on hitaampaa kuin yksin, mutta mielestämme se kannatti, sillä olemme lopputulokseen tyytyväisiä. Molemmat tuntevat ja tietävät opinnäytetyön jokaisen vaiheen ja osion. Opinnäytetyön edetessä huomasimme sen eroavan muista koulutehtävistä, siinä yhteistyö on tiiviimpää ja aiheeseen orientoituminen vie aikaa. Välillä koimme turhautumista siitä, että työ ei etene ollenkaan, mutta ajan myötä ymmärsimme työn etenevän, vaikka tekstin määrässä se ei välttämättä näkynyt.

Opinnäytetyömme aihe on työelämälähtöinen ja ajankohtainen. Motivaatiota lisää tietä siitä, että opinnäytetyöstämme on hyötyä työelämän yhteistyökumppanillemme ja se tukee myös koulutuksen aikana suoritettuja opintojamme. Aiemmat opintomme liittyivät aiheeseen, mikä näkyi kiinnostuksena ja ymmärryksenä aihetta kohtaan. Yhteistyö työelämän kanssa on merkittävää ja sillä on suuri vaikutus opinnäytetyön tekemiseen, sillä yhteistyökumppanille haluaa antaa hyvin toteutetun ja hyödyllisen työn. Jos opinnäytetyöstä ei olisi hyötyä työelämälle, ei siihen olisi käyttänyt niin paljon resursseja. Mielestämme yhteistyö päiväkodin toimi hyvin ja se oli avointa.

Opinnäytetyömme aiheenvalinta ja sen rajaaminen onnistui hyvin. Koemme lapsen vasun oleelliseksi osaksi varhaiskasvatusta ja sen tulisi myös ohjata pedagogista toimintaa. Mielestämme se ei aina toteudu ja pohdimme ohjaako pedagogista toimintaa aikuisten ajatukset vai lasten tarpeet. Mietimme, onko kaikki lapsen vasuun kirjattavat asiat merkityksellisiä lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen kannalta ja onko tarpeen arvioida lasta, joka kehittyy päivittäin. Lapset tulisi nähdä yksilöinä, mutta heidän arviointi tapahtuu kuitenkin laadittujen normien mukaan, joka pyrkii yhdenmukaistamaan lapsia. Vasujen laatimiseen menee jatkossa ryhmäkokojen kasvamisen myötä enemmän aikaa ja se aika on pois lasten kanssa olemiselta. Edellä mainitut asiat saavat pohtimaan, mikä on tärkeää

varhaiskasvatuksessa ja tukevatko siinä tapahtuneet muutokset varhaiskasvatuksen laissa määriteltyjä tavoitteita.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kuvailla varhaiskasvattajien kokemuksia lapsen vasu-prosessista ja sen ilmenemisestä pedagogisessa arjessa. Tutkimuskysymyksiä oli useita, mutta koimme niiden tukevan toisiaan ja antavan monipuolisen aineiston, joka vastasi tutkimuskysymyksiin. Mielestämme saadut tulokset kuvailevat varhaiskasvattajien kokemuksia lapsen vasu-prosessista, sen ilmenemisestä pedagogisessa arjessa ja sen kehittämistarpeita. Opinnäytetyöprosessin loppuvaiheessa ymmärsimme, kuinka suuri merkitys valituilla tutkimuskysymyksillä on prosessissa. Opinnäytetyöprosessissa useita asioita voi muuttaa kesken prosessin, mutta kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimuskysymyksiä ei yleensä muuteta aineiston keruun jälkeen.

Opinnäytetyömme oli kvalitatiivinen työ, jossa aineisto kerättiin ryhmämuotoisella teemahaastattelulla. Valittu aineistonkeruumenetelmä oli aiheeseen sopiva, sillä siinä kuvailtiin kokemuksia. Aineisto olisi voitu kerätä myös esimerkiksi useammalla teemahaastattelulla, kyselylomakkeella tai yksilöhaastatteluilla, jolloin aineisto olisi voinut olla erilainen. Ryhmämuotoinen haastattelu toisaalta tukee haastateltavia, mutta toisaalta se voi rajoittaa omien mielipiteiden kertomista erityisesti, jos ne poikkeavat selkeästi muiden ajatuksista. Mielestämme ryhmämuotoinen teemahaastattelu oli toimiva opinnäytetyösämme, sillä aineistosta jokaisen mielipiteet ja ajatukset tulivat esille.

Kyselyyn vastanneista kaksi ei päässyt osallistumaan teemahaastatteluun, mutta heidän tilalle haastatteluun päiväkodin johtaja valitsi yhden lastenhoitajan. Pohdimme, vaikutiko aineistoon se, ettei kaikki kutsutut päässeet osallistumaan haastatteluun. Haastattelusta poisjääneet olivat lastentarhanopettajia, heidän osallistuminen haastatteluun olisi mahdollisesti laajentanut aineistoa heidän kokemuksensa ja pedagogisen osaamisensa myötä. Pohdimme, että olisiko ollut tarpeen siirtää haastattelua tai järjestää uusinta haastattelu haastattelusta poisjääneille. Koimme tärkeäksi, että heidän tilalleen haastatteluun osallistui kokenut lastenhoitaja, jolloin haastateltavia oli riittävästi kattavan aineiston saamiseksi. Opimme, että haastattelun toteutukseen voi äkillisestikin tulla muutoksia, joihin ei itse voi vaikuttaa. Siksi on tärkeää käydä haastattelu huolella läpi ja tehdä varasuunnitelmia.

Huomasimme analyysivaiheen vievän paljon aikaa ja erityisesti alkuvaiheessa se tuntui etenevän hitaasti. Teemoittelusta huolimatta saatu aineisto vaikutti epäselvältä ja asioiden yhteyksiä oli aluksi vaikea hahmottaa. Aineisto oli laaja ja oli haastavaa valita sieltä oleelliset asiat. Analyysivaiheessa tehdyt päätökset vaikuttavat opinnäytetyön tuloksiin ja johtopäätöksiin, joten asiat, joita opinnäytetyössä korostaa tulee valita huolella. Koimme aineistossa monet asiat tärkeiksi, kuten opinnäytetyöprosessissa usein käy, joten asioiden karsiminen oli haastavaa.

Koemme opinnäytetyöstämme olevan hyötyä työelämän yhteiskumppanille, sillä opinnäytetyöstämme he saavat ideoita lapsen vasu-prosessin kehittämiseen. Tulosten perusteella kehitettävää on vasu-prosessin arvioinnissa ja käytännön järjestelyissä. Haastattelut kertoivat haastattelussa konkreettisia ideoita prosessin kehittämiseksi ja mielestämme kehittämissideat ovat toteutettavissa, mutta ne vaativat järjestelyitä työyhteisöltä. Opinnäytetyömme on vahvistanut ajatuksiamme lapsen vasun ja tiimityön merkityksestä varhaiskasvatuksessa. Lapsen vasun tärkeyttä on kritisoitu, mutta me koemme sen olevan todella tärkeä työväline varhaiskasvatuksessa. Sen merkitys yksilöllisen huomioimisen ja kasvatuskumppanuuden kannalta korostuu jatkossa entisestään, kun useat kunnat kasvatavat lapsiryhmien kokoja. Opinnäytetyömme myötä saimme hyviä käytännön ideoita lapsen vasu-prosessin toteuttamiseen ja siihen, kuinka sitä voisi kehittää entistä toimivammaksi ja lasta kokonaisvaltaisesti tukevaksi kokonaisuudeksi.

Opinnäytetyöstä saatuja tuloksia ja aihetta voisi hyödyntää jatkotutkimuksissa. Olisi mielenkiintoista tehdä opinnäytetyö, joka kuvaa vanhempien kokemuksia lapsen vasu-prosessista sekä kuinka lasten ajatukset ja toiveet näkyvät prosessissa. Opinnäytetyömme tuloksista ilmenee kasvatuskumppanuudella olevan merkittävä rooli lapsen vasua laatiessa ja vanhempien suhtautuminen yhteistyöhön vaihtelee, mikä lisää kiinnostusta selvittää heidän kokemuksiaan. Jatkotutkimukset olisivat ajankohtaisia, sillä uusi varhaiskasvatuslaki edellyttää vanhempien ja lasten osallistumista lapsen vasu-prosessiin. Uuden varhaiskasvatuslain myötä valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet uudistuvat vuonna 2017 ja se voi vaikuttaa myös lapsikohtaisten vasujen sisältöön.

Kokonaisuudessaan koimme opinnäytetyöprosessin samanlaiseksi kuin varhaiskasvattajat kokivat lapsen vasu-prosessin, se on haastava, vaativa, isotöinen mutta antoisa prosessi. Opinnäytetyömme myötä olemme saaneet monipuolista kokemusta kvalitatiivisen

opinnäytetyön toteuttamisesta, yhteistyöstä työelämän kanssa sekä parityöskentelyn mahdollisuuksista ja haasteista. Opinnäytetyön myötä perehdyimme varhaiskasvatuksen ajankohtaiseen tietoon ja opinnäytetyömme on lisännyt ammattiosaamistamme. Opinnäytetyö vahvisti ajatuksiamme lapsen vasu-prosessin ja sen kehittämistyön merkityksestä varhaiskasvatuksessa.

LÄHTEET

Alasuutari, M. 2010. Suunniteltu lapsuus. Keskustelusta lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa. Tampere: Vastapaino.

Alasuutari, M. & Karila, K. 2009. Lapsuuden ja lapsen tulkinnat lapsikohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Teoksessa L. Alanen & K. Karila (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 70–88.

Bamberg, J., Jokinen, P. & Laine, M. 2007. Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa J. Bamberg, P. Jokinen & M. Laine (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Yliopistopaino, 9-38.

Eskola, J. 2015. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Juva: Bookwell Oy, 185-206.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Juva: Bookwell Oy, 27-44.

Fonsén, E. 2014. Pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksessa. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Akateeminen väitöskirja. Viitattu 2.5.2016, <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95050/978-951-44-9397-3.pdf?sequence=1>.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatustilain sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta 22.10.2015/80.

Heikka, J., Hujala, E., Turja, L. & Fonsén, E. 2011. Lapsikohtainen havainnointi ja arviointi varhaispedagogiikassa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus, 54-66.

Hellman-Suominen, K., Järvinen, M. & Laine, A. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. 19. painos. Porvoo: Bookwell Oy.

Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: Edufin.

Häikiö, L. & Niemenmaa, V. 2007. Valinnan paikat. Teoksessa J. Bamberg, P. Jokinen & M. Laine (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Yliopistopaino, 41-56.

Kallio, S., Myöhänen, M. & Viitanen, S. 2005. Lastentarhanopettajien antamia merkityksiä kasvatuskumppanuudelle. Lastentarha 68 (3), 19–21.

Kaskela, M. & Kronqvist, E-L. 2012. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. 3. painos. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta: opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kempeleen päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma 2015.

Kinos, J. 2001. Lapsilähtöinen varhaiskasvatus. Teoksessa E. Hujala (toim.) Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 1-57.

Kiviniemi, K. 2015. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Juva: Bookwell Oy, 74-88.

Kylmä, J. & Juvakka T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta 8.5.2015/580.

Lehtilä S. 2015a. Professori: Ammattikasvattajat käyttävät työaika väärin asioihin. Viitattu 11.12.2015, http://yle.fi/uutiset/professori_ammattikasvattajat_kayttavat_tyoaikaa_vaariin_asioihin/8336129.

Lehtilä S. 2015b. Tarvitseeko pikkulapsi kasvatussuunnitelman? Viitattu 11.12.2015, http://yle.fi/uutiset/tarvitseeko_pikkulapsi_kasvatussuunnitelman/8332330.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Saarijärvi: Pedatieto.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2014. Tiimille hyvä päivä tänään – työkirja varhaiskasvatuksen vuosisuunnitteluun ja arviointiin. 3. painos. Saarijärvi: Pedatieto Oy.

Moilanen, P. & Räihä, P. 2015. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Juva: Bookwell Oy, 52-73.

Opetushallitus 2015. Varhaiskasvatus. Viitattu 18.4.2016, http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus.

Oulun ammattikorkeakoulu 2015. Viitattu 5.4.2016, <http://www.oamk.fi/fi/koulutus/amk-tutkintoon-johtava-koulutus/sosionomi>.

Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo: Bookwell Oy.

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus, 2006. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2. tarkistettu painos. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Helsinki: Edita Prima Oy.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Lasten päivähoito. Viitattu 7.4.2016, <https://www.thl.fi/fi/tilastot/tietoa-tilastoista/laatuselosteet/lasten-paivahoito>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016. Lasten päivähoito 2014. Viitattu 7.4.2016, <https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/lasten-nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/lasten-paivahoito>.

Turja, L. 2011. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus, 41–53.

Välimäki, A-L. 2007. Johdanto. Teoksessa M. Kaskela & E-L. Kronqvist (toim.) Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 5-7.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Juva: Bookwell Oy.

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2013. Lapsesta aikuiseksi – pitkäaikais tutkimus. Viitattu 19.10.2015. <http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/taustatietoa/laku/>.

LIITTEET

SAATEKIRJE ALKUKYSELYYN

LIITE 1

Hei!

Olemme sosionomiopiskelijoita Oulun ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyömme työyhteisöönne ja sen aiheena on varhaiskasvattajien kokemuksia lapsen varhaiskasvatussuunnitelman näkymisestä pedagogiikan arjessa. Opinnäytetyössä selvitämme varhaiskasvattajien kokemuksia aiheesta ja toteutamme sen ryhmämuotoisena teemahaastatteluna.

Ennen teemahaastattelua toivoisimme teidän vastaavan Webropol alkukyselyyn. Alkukyselyyn vastataan nimettömästi ja siinä selvitämme teidän taustatietoja. Alkukyselystä saadut vastaukset eivät toimi opinnäytetyömme aineistona, vaan ne toimivat taustatietoina ja auttavat meitä aineiston analyysivaiheessa. Kyselyyn vastaamiseen menee aikaa noin 5 minuuttia ja kyselyyn pääsette alla olevasta linkistä. Kysely sulkeutuu 31.1.2016 ja toivomme teidän vastaavan siihen mennessä.

Opinnäytetyömme teemahaastattelu toteutetaan työpaikallanne maaliskuussa 2016. Lähetämme teille tarkemman ajankohdan saatekirjeessä sähköpostitse helmikuussa 2016. Jos teillä on kysyttävää opinnäytetyöhömmme liittyen, ottakaa rohkeasti yhteyttä, vastaanme kysymyksiinne mielellämme!

Ystävällisin terveisin,

Elina Pulkkinen & Taru Raitanen

1. Ammattinimikkeesi? *

- Lastentarhanopettaja
- Lastenhoitaja
- Muu, mikä? _____

2. Työkokemuksesi varhaiskasvatuksessa? *

- 0-2 vuotta
- 3-4 vuotta
- 5-6 vuotta
- 7-8 vuotta
- 9-10 vuotta
- yli 10 vuotta

3. Kuinka kauan olet työskennellyt nykyisessä työpaikassa? *

- 0-2 vuotta
- 3-4 vuotta
- 5-6 vuotta
- 7-8 vuotta
- 9-10 vuotta
- yli 10 vuotta

4. Kuinka kauan olet tehnyt lapsen varhaiskasvatussuunnitelmia? *

- 0-2 vuotta
- 3-4 vuotta
- 5-6 vuotta
- 7-8 vuotta
- 9-10 vuotta
- yli 10 vuotta

5. Minkä ikäisille lapsille olet tehnyt varhaiskasvatussuunnitelmia? *

Voit valita useita eri vaihtoehtoja.

- 0 vuotiaalle
- 1 vuotiaalle
- 2 vuotiaalle
- 3 vuotiaalle
- 4 vuotiaalle
- 5 vuotiaalle

6. Millaiseksi koet lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessin? *

7. Koulutuksesi? *

Valitse ylin suorittamasi koulutus.

- Lastentarhanopettaja (kasvatustieteen kandidaatin tutkinto)
- Lastentarhanopettaja (sosionomi amk)
- Lastenhoitaja
- Lähihoitaja
- Muu, mikä? _____

8. Kuinka lapsen varhaiskasvatussuunnitelma näkyy työssäsi? *

Hei!

Kiitos, kun vastasitte alkukyselyyn. Opinnäytetyömme aiheena on varhaiskasvattajien kokemuksia lapsen varhaiskasvatussuunnitelman näkymisestä pedagogiikan arjessa. Opinnäytetyössä selvitämme varhaiskasvattajien kokemuksia aiheesta ja sen tarkoitus ei ole arvioida haastatteluun osallistuvien osaamista ja ammattitaitoa.

Opinnäytetyömme aineisto kerätään ryhmässä toteutettavalla teemahaastattelulla. Teemahaastattelu järjestetään keskiviikkona 16.3.2016 klo 12. Haastattelu kestää noin tunnin ja se nauhoitetaan. Jos teillä on kysyttävää opinnäytetyöhömmme liittyen, ottakaa rohkeasti yhteyttä, vastaamme kysymyksiinne mielellämme!

Ystävällisin terveisin,

Elina Pulkkinen & Taru Raitanen

Teema 1. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi

Kertokaa kokemuksistanne lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessista.

Apukysymyksiä:

- Millainen on käytössänne oleva lapsen vasu?
- Millaiseksi koet lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessin?
- Millainen rooli lapsen vasulla on pedagogiikan arjessa?
- Miten lasta havainnoidaan?
- Millaista yhteistyötä työyhteisö tekee lapsen vasussa?
- Millainen on vanhempien rooli lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa?
- Kuinka vastuu lapsen vasun laatimisesta jakautuu?
- Millaisia kokemuksia teillä on yhteistyöstä vanhempien kanssa?
- Millaista palautetta vanhemmat antavat lapsen vasu – prosessista?

Teema 2. Pedagoginen arki

Kuvailkaa pedagogista arkea.

Apukysymyksiä:

- Millainen on pedagoginen arki?
- Mistä pedagoginen arki muodostuu?
- Mikä ohjaa pedagogista arkea?
- Miten suunnittelet pedagogista arkea?
- Miten lapsen vasu näkyy suunniteltaessa pedagogista toimintaa?
- Kuinka lapsen vasu näkyy pedagogisessa arjessa?
- Kuinka lapsen vasu näkyy arvioidessa pedagogista arkea?

Teema 3. Kehittäminen

Kertokaa, kuinka kehittäisitte lapsen vasua?

Apukysymyksiä:

Millainen on lapsen vasu?

Millaiseksi koet lapsen vasun?

Millainen rooli lapsen vasulla on?

Mitä hyvää lapsen vasussa on?

Kuinka lapsen vasu on kehittynyt?

Mitä kehitettävää lapsen vasussa on?

Miten lapsen vasua voisi kehittää?

Miten kehittäisit lapsen vasua?